

DET RÅDGIVENDE UDVALG VEDRØRENDE GRØNLANDS ØKONOMI

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I GRØNLAND

Indhold:
Den økonomiske situation
Finanspolitikken

April 2004

Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi blev nedsat af statsministeren i august 1988. Udvalget har til opgave at følge den økonomiske udvikling i Grønland og afgive beretninger herom til statsministeren og Grønlands Hjemmestyre. Statens myndigheder skal holde det rådgivende udvalg underrettet om alle foranstaltninger af betydning for de økonomiske forhold i Grønland, og udvalgets udtalelse skal indhentes, inden der foretages væsentlige ændringer i de retningslinier, som ligger til grund for ydelse af statstilskud, samt ved andre statslige dispositioner, der har en væsentlig betydning for Grønlands økonomi.

Udvalget kan efter anmodning fra de grønlandske myndigheder rådgive om tilrettelæggelsen af den generelle økonomiske politik i Grønland og om væsentlige økonomiske spørgsmål i øvrigt.

Det forudsættes, at udvalget etablerer et nært samarbejde med de grønlandske myndigheder omkring fremskaffelse af det fornødne økonomiske og statistiske dokumentationsmateriale.

Udvalget består af en formand og 6 medlemmer, hvoraf Statsministeriet udpeger formanden og 3 medlemmer. De øvrige medlemmer udpeges af Finansministeriet, Danmarks Statistik og Grønlands Hjemmestyre. Udvalget har følgende sammensætning:

- Formand:** Professor Christen Sørensen, Syddansk Universitet
- Medlemmer:** Direktør Peter Beck, Økonomidirektoratet, Grønlands Hjemmestyre
Kontorchef Søren Brodersen, Danmarks Statistik
Underdirektør Anders Møller Christensen, Danmarks Nationalbank
Kontorchef David Helleman, Finansministeriet
Kontorchef Jens Pagter Kristensen, Økonomi- og Erhvervsministeriet
Kontorchef Vøgg Løwe Nielsen, Fødevareøkonomisk Institut
- Sekretariat:** Chefkonsulent Michael Lund Nielsen, Statsministeriet
Fuldmægtig Sune Stampe Sørensen, Finansministeriet
Overassistent Maria Dejgaard Pedersen, Statsministeriet
- Udvalgets adresse:** Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi
Statsministeriet
Prins Jørgens Gård 11
1218 København K
- Telefon: 45 33 92 33 00
Telefax: 45 33 11 16 65
Hjemmeside: <http://www.stm.dk/>

Kort på forsiden bragt med tilladelse fra Arctic Information

ISSN 1600-5635

DET RÅDGIVENDE UDVALG VEDRØRENDE GRØNLANDS ØKONOMI

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I GRØNLAND

Redaktionen er afsluttet 31. marts 2004

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Sammenfatning og anbefalinger 5

- 1.1 Konjunkturudviklingen 5
- 1.2 Den førte finanspolitik 6

Kapitel 2. Den økonomiske situation 9

- 2.1 Konjunkturudviklingen i hovedtræk 9
- 2.2 Den økonomiske udvikling i 2003 9
- 2.3 De økonomiske udsigter for 2004 15
- 2.4 Konjunkturbestemmende faktorer 15
- 2.5 Indenlandsk efterspørgsel og betalingsbalancen 26
- 2.6 Udviklingen i ledigheden 31
- 2.7 Priser og lønninger 32
- 2.8 De hjemmestyreejede selskaber 35
- Appendiks: Bytteforhold og Grønlands økonomi 41

Kapitel 3. Finanspolitikken 45

- 3.1 Den førte finanspolitik 45
- 3.2 Vurdering af den førte finanspolitik 49
- 3.3 Hjemmestyrets økonomi 52
  - 3.3.1 Regnskab 2002 52
  - 3.3.2 Foreløbigt skøn for DAU-saldoen i 2003 53
  - 3.3.3 Finansloven for 2004 53
  - 3.3.4 Budgetoverslagsårene 2005-2007 55
- 3.4 Statslige udgifter vedrørende Grønland 56

Kapitel 1. Sammenfatning og anbefalinger

1.1 Konjunkturudviklingen

Den grønlandske økonomi har efterhånden i en længere periode været ramt af lave priser på rejer. Samtidig er priserne på importerede varer generelt steget. Grønland var derfor også i 2003 fanget i en prisklemme. Bytteforholdsforringelsen betyder, at købekraften (målt ved real disponibel bruttonationalindkomst) vurderes at være stagneret i 2003, mens væksten i produktionen (målt ved det reale bruttonationalprodukt) samtidig skønnes at have været beskednen.

På kort sigt er der ikke umiddelbare tegn på en vending i økonomien. Udvalget forventer, at der ikke bliver tale om nævneværdig vækst i købekraften og produktionen i 2004. Der er med andre ord risiko for, at lavkonjunktoren fortsætter med stigende ledighed til følge, *jf. tabel 1.1.1*, som viser centrale nøgletal for den grønlandske økonomi.

Tabel 1.1.1 Centrale økonomiske variable 1998-2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Real BNP-vækst, pct.	7,8	1,4	7,1	1,3	-1,5	0-1*	0-1*
Real disponibel BNI-vækst, pct.	5,8	1,3	5,0	0,5	-1,3	-1-0*	-1-0*
Medio ledige i byerne, personer	1.960	1.715	1.497	1.604	1.782	1.900*	2.000*
Inflation, pct. ^a	1,1	0,7	1,7	3,2	2,9	1,3	1-2*
Handelsbalancen, mia. kr.	-1,0	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-0,5*	-0,5*
DAU-saldo, mio.kr.	-62	118	64	5	203	200 ^b	11 ^c

Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.

a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2003 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2002 til juli 2003.

For 2002 og 2003 er inflationen opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten. Udelukkelsen af boligposten skyldes de ekstraordinært store stigninger i forbrugerprisindeksets boligpost som følge af blandt andet huslejereformen pr. 1. januar 2002. Inklusive boligposten steg forbrugerprisindekset med 3,9 pct. i 2002 og 1,9 pct. i 2003.

b. Skøn i henhold til foreløbige regnskabstal.

c. Finanslov 2004.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik.

Den grønlandske økonomi er for nuværende meget afhængig af (reje)fiskeriet og (blok)tilskuddet fra staten. Sammen med den tilsyneladende vedvarende tendens til lave rejepreiser indebærer det, at der fortsat er behov for strukturtilpasninger og nye private erhvervsaktiviteter for at skabe en både mere robust og selv bærende økonomi. Det er således ikke mindst de øvrige erhvervsaktiviteter – herunder i servicesektoren – som skal være med til at sikre den fremtidige vækst i Grønland. Det understreger samtidig behovet for, at uddannelsesniveaet højnes mærkbart i de kommende år. Be-

hovet for sådanne strukturtilpasninger er tillige understreget i såvel den strukturpolitiske handlingsplan som i fællesudvalgets rapport *Uden erhvervsudvikling – ingen velfærdsudvikling*.

1.2 Den førte finanspolitik

Efter at den førte finanspolitik vurderes at have været forholdsvis ekspansiv i såvel 2000 som 2001 bidrog finanspolitikken i 2002 til en afdæmpning af den økonomiske aktivitet.

I 2003 skønnes finanspolitikken på det foreliggende grundlag – dvs. ud fra foreløbige regnskabstal for landskassen – også at have været svagt kontraktiv. Dette skyldes blandt andet, at der skønmæssigt blev opsamlet yderligere omtrent 100 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden i 2003.

På baggrund af hjemmestyrets finanslov ventes finanspolitikken i 2004 at være tilsvarende svagt ekspansiv. Det er i denne vurdering forudsat, at de opsparede midler i Anlægs- og Renoveringsfonden kun forøges med 50 mio. kr. i løbet af 2004, idet det er forudsat, at aktivitetsniveauet kan øges med ca. 100 mio. kr. i bygge- og anlægssektoren i 2004.

Med den forsigtige gældspolitik, som hidtil har været ført, og som planlægges videreført, jf. finansloven for 2004, er der ikke umiddelbart risiko for en uholdbar udvikling på gældsområdet.

Det er derfor udvalgets vurdering, at det i lyset af lavkonjunkturen bør overvejes at lempe finanspolitikken midlertidigt for at skære toppen af den stigende ledighed. I den sammenhæng bemærkes også, at ekspansionen i 2004 kommer efter to år med kontraktiv finanspolitik.

Baggrunden for denne anbefaling er ikke mindst, at hjemmestyret har vist, at det over en flerårig periode magter at føre en ansvarlig finanspolitik, der blandt andet har ført til, at de største hjemmestyrede selskaber og Landskassen under ét nu har finansielle nettotilgodehavender.

Det er dog forbundet med risici at føre en mere lempelig finanspolitik, hvis Grønlands økonomi også fremover rammes af lave priser på de vigtigste eksportprodukter, især rejer. Det store udbud af rejer på verdensmarkedet indebærer nemlig, at de lave priser kan være af mere strukturel karakter.

For at mindske risiciene anbefaler udvalget, at en lempelse af finanspolitikken bliver reserveret til at befæste grundlaget for en selv bærende økonomi. Dette betyder, at der skal satses på fremtidsrettede investeringsområder, men sådan, at det ikke medfører ekstra driftsudgifter. Udviklingen i Hjemmestyrets driftsudgifter bør således overvåges nøje og løbende.

I den sammenhæng kan udvalget pege på bygge- og anlægsområdet, idet det kan overvejes – via Anlægs- og Renoveringsfonden – at fremrykke allerede vedtagne investeringsprojekter – herunder renovering af skoler og udlejningsejendomme. Dette vil kunne bidrage til at understøtte den økonomiske aktivitet allerede fra 2004. Det skal understreges, at en eventuel forøgelse af bygge- og anlægsaktiviteten skal afpasses således, at der tages hensyn til den samlede kapacitet på området.

Det er dog udvalgets anbefaling, at skole- og ungdomsuddannelsesområdet kan udgøre en undtagelse i relation til driftsudgifter, idet det er helt afgørende for de fremtidige muligheder, at kvaliteten og resultaterne på skole- og ungdomsuddannelsesområdet markant øges, så blandt andet det alt for store frafald efter folkeskolen kan reduceres. Derudover er der et stort behov for at øge udbuddet af faglært arbejdskraft.

Det skal herudover bemærkes, at der som led i bloktilskudsaftalen for perioden 2005-2007 foreslås omprioriteret 50 mio. kr. årligt til et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling i Grønland. Sektorprogrammet skal bidrage til at skabe fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv for at understøtte målet om en mere selv bærende økonomi.

Kapitel 2. Den økonomiske situation

2.1 Konjunkturudviklingen i hovedtræk

Den grønlandske økonomi har efterhånden i en længere periode været ramt af lave priser på rejer, som er den altoverskyggende vigtigste eksportvare. Samtidig er priserne på importerede varer generelt steget. Grønland var derfor også i 2003 fanget i en prisklemme. Bytteforholdsforringelsen betyder, at købekraften (målt ved real disponibel bruttonationalindkomst) vurderes at være stagneret i 2003, idet væksten i produktionen (målt ved det reale bruttonationalprodukt) samtidig skønnes at have været beskedent, *jf. tabel 2.1.1*. Dette fremgår også af, at ledigheden er steget i de senere år – en tendens som er fortsat ind i 2003, *jf. figur 2.6.1*.

Tabel 2.1.1 Centrale økonomiske variable 1998-2004

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Real BNP-vækst, pct.	7,8	1,4	7,1	1,3	-1,5	0-1*	0-1*
Real disponibel BNI-vækst, pct.	5,8	1,3	5,0	0,5	-1,3	-1-0*	-1-0*
Medio ledige i byerne, personer	1.960	1.715	1.497	1.604	1.782	1.900*	2.000*
Inflation, pct. ^a	1,1	0,7	1,7	3,2	2,9	1,3	1-2*
Handelsbalancen, mia. kr.	-1,0	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-0,5*	-0,5*
DAU-saldo, mio.kr.	-62	118	64	5	203	200 ^b	11 ^c

Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.

a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2003 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2002 til juli 2003.

For 2002 og 2003 er inflationen opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten. Udelukkelsen af boligposten skyldes de ekstraordinært store stigninger i forbrugerprisindeksets boligpost som følge af blandt andet huslejereformen pr. 1. januar 2002. Inklusive boligposten steg forbrugerprisindekset med 3,9 pct. i 2002 og 1,9 pct. i 2003.

b. Skøn i henhold til foreløbige regnskabstal.

c. Finanslov 2004.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik.

På kort sigt er der ikke umiddelbare tegn på en vending i den grønlandske økonomi. For 2004 forventer udvalget derfor, at der på trods af potentialet for moderate stigninger i fangsterne af især rejer heller ikke bliver tale om nævneværdig vækst i købekraften og produktionen.

2.2 Den økonomiske udvikling i 2003

Rejepriiserne var fortsat lave i 2003, mens priserne på importerede produkter generelt steg.¹ Forringelsen af bytteforholdet indebærer som nævnt, at købekraften (målt ved real disponibel bruttonatio-

¹ I appendiks til kapitel 2 har udvalget skønnet over bytteforholdsændringens betydning for Grønlands økonomi i 2002 og 2003. Beregningerne dækker kun rejer, hellefisk og krabber.

nalindkomst) skønnes at være stagneret i 2003. Den samlede produktion (målt ved det reale bruttonationalprodukt) ventes også at være stagneret. Dette afspejles blandt andet i importen, der nominelt må antages at være omtrent uændret fra 2002 til 2003, *jf. tabel 2.5.1.*

Stigende ledighed medvirker til at understrege billedet af en forholdsvis svag konjunkturudvikling i 2003. Den forholdsvis beskedne stigning i de indbetalte indkomstskatter i 2003 indikerer tilsvarende, at udviklingen i husholdningernes indkomster har været svag.

I 2003 skønnes finanspolitikken på det foreliggende grundlag – dvs. ud fra foreløbige regnskabstal for landskassen – at have været svagt kontraktiv. Dette skyldes blandt andet, at der skønsmæssigt blev opsamlet yderligere omtrent 100 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden i 2003, *jf. afsnit 3.2.*

På baggrund af ovenstående vurderer udvalget, at den reale produktion har udvist en tendens til stagnation og afmatning i 2003. BNP-væksten skønnes således at have ligget i intervallet 0-1 pct. i 2003, mens væksten i den reale disponible bruttonationalindkomst skønnes at have befundet sig i intervallet -1-0.

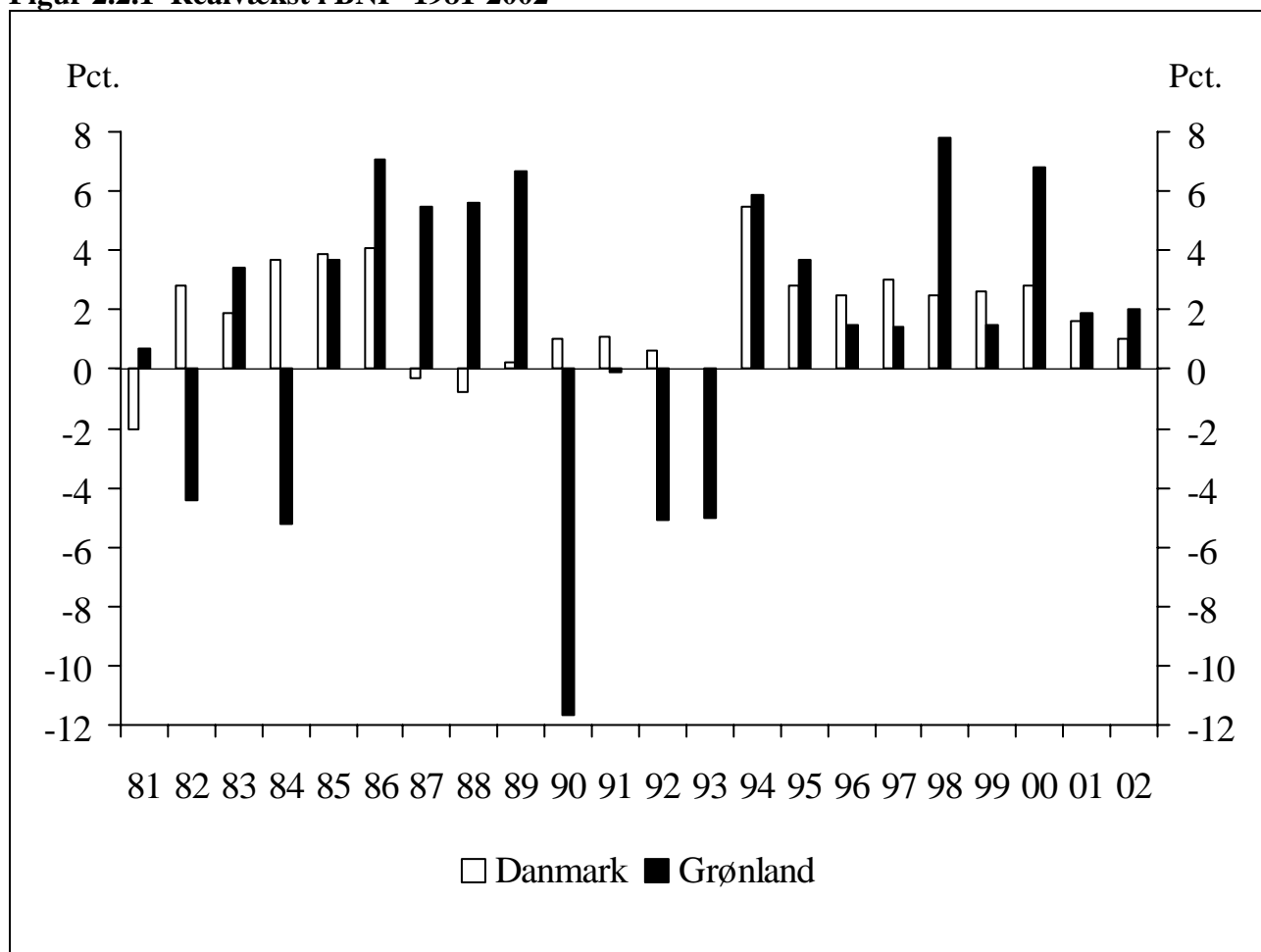
Den realøkonomiske udvikling i historisk perspektiv

Historisk har den grønlandske økonomi været præget af meget svingende vækstrater, hvilket man også på forhånd må vente i et befolkningsmæssigt meget lille samfund, som er afhængigt af naturressourcer. Perioder med meget høje vækstrater er blevet afløst af perioder med betydelig negativ vækst, *jf. figur 2.2.1.* I perioden 1981-2002 er Grønlands bruttonationalprodukt (BNP) i gennemsnit vokset med 1,2 pct. realt om året. Det er noget lavere end i Danmark, hvor produktionen til sammenligning er vokset med 1,8 pct. om året i samme periode. Vækstraterne for Danmark har imidlertid udvist betydeligt mindre udsving end de tilsvarende grønlandske. I Danmark er den laveste vækstrate på -2,0 pct. i 1980, mens den højeste er på 5,5 pct. i 1994. I Grønland har BNP-væksten til sammenligning svinget fra -11,7 pct. i 1990 til 7,8 pct. i 1998.²

---

² De større udsving i BNP-vækstraterne for Grønland kan i et vist omfang tilskrives større statistisk usikkerhed (herunder med hensyn til periodisering mv.), end hvad angår nationalregnskabstallene for Danmark.

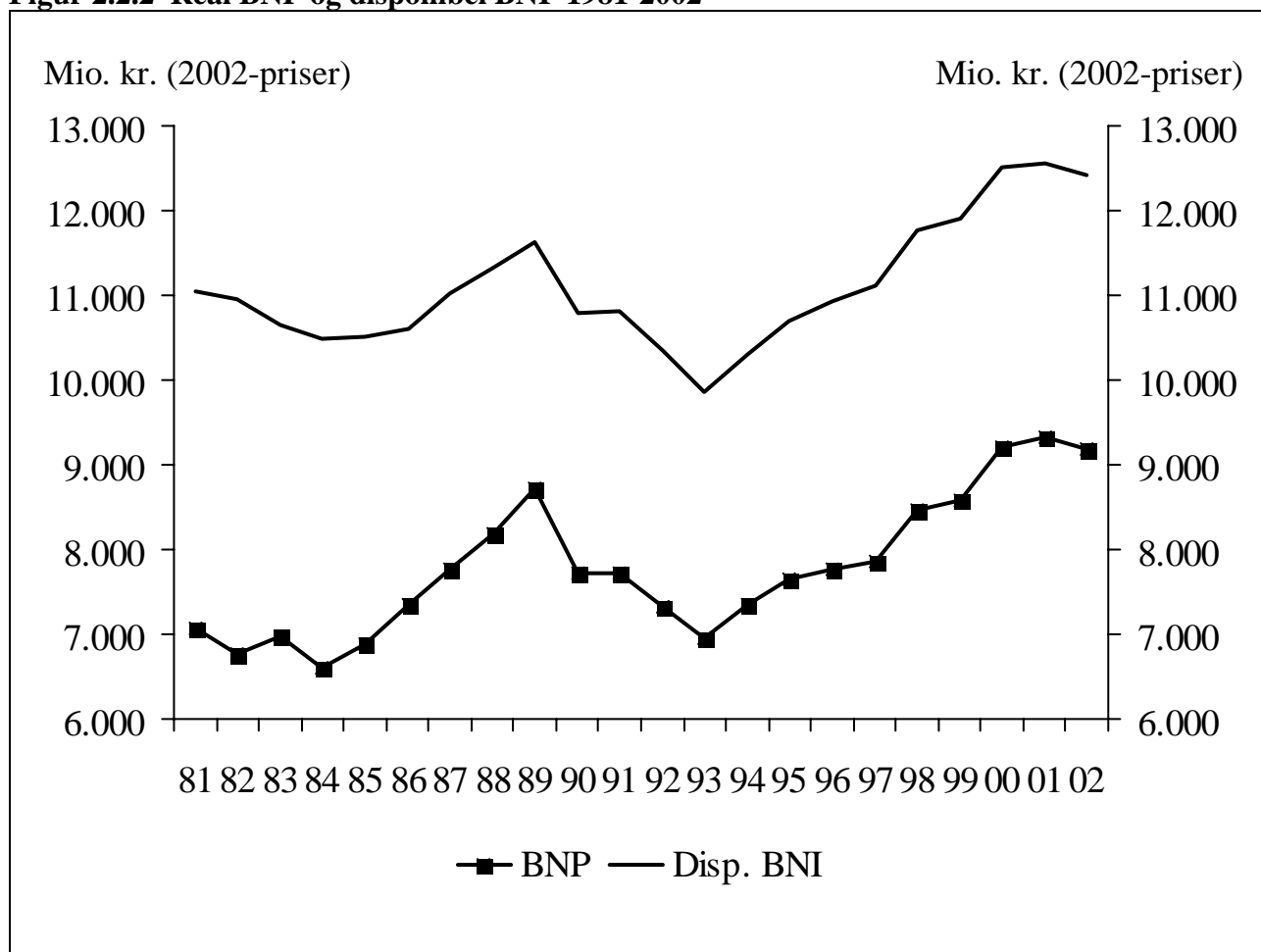
Figur 2.2.1 Realvækst i BNP 1981-2002

Kilde: Grønlands Statistik. *Konjunkturstatistik 2000:1 og 2004:1*. Danmarks Statistik: ADAMs databank.

Efter betydelige produktionsfald i første del af 1990'erne har den grønlandske økonomi været karakteriseret ved positive vækstrater hvert år i perioden 1994-2001. Målt i faste priser oversteg niveauet for BNP i 2000 for første gang det hidtidige produktionsmæssige højdepunkt fra 1989, *jf. figur 2.2.2*. I årene 1998 og 2000 var fremgangen i BNP meget kraftig med årlige vækstrater på 7-8 pct. De voldsomt høje vækstrater er dog blevet efterfulgt af mere moderate vækstrater på under 2 pct. i de efterfølgende år, dvs. henholdsvis 1999 og 2001. I 2002 er den forholdsvis lange periode med positive vækstrater imidlertid afløst af et fald på 1,5 pct. i BNP målt i faste priser. For både 2003 og 2004 skønner udvalget en BNP-vækst i størrelsesordenen 0-1 pct.

Figur 2.2.2 Real BNP og disponibel BNI 1981-2002

Kilde: Grønlands Statistik. *Konjunkturstatistik 2000:1 og 2004:1.*

De meget svingende vækstrater hænger især sammen med, at den grønlandske økonomi er meget afhængig af fiskeriet og dermed af udviklingen i fiskeressourcerne samt priserne på fiskeriprodukterne. Prisudviklingen har man fra grønlandsk side kun begrænset indflydelse på, idet denne er bestemt af udbuds- og efterspørgselsforholdene på verdensmarkedet. Størrelsen af fiskeressourcen kan påvirkes af den førte fiskeripolitik, men den er i høj grad også påvirket af klimatiske og biologiske forhold mv. Det illustrerer, at der fortsat er behov for strukturtilpasninger og nye private erhvervsaktiviteter for at skabe en både mere robust og selv bærende økonomi, jf. også fællesudvalgets rapport *Uden erhvervsudvikling – ingen velfærdsudvikling*.³

³ I maj 2003 nedsatte statsminister Anders Fogh Rasmussen og landsstyreformand Hans Enoksen et fællesudvalg for erhvervsudvikling i Grønland. Udvalgets rapport med titlen *Uden erhvervsudvikling – ingen velfærdsudvikling* blev offentliggjort 30. oktober 2003.

Indkomstudviklingen i 2003

De indbetalte indkomstskatter afspejler udviklingen i indkomsterne efter person- og standardfradrag, dvs. de skattepligtige indkomster⁴. Baseret på foreløbige oplysninger kan væksten i de indbetalte indkomstskatter foreløbig opgøres til 1,6 pct. i 2003, jf. tabel 2.2.2.

Tabel 2.2.2 Årlig stigning i indbetalte personlige indkomstskatter 1993-2003

	2000	2001	2002	2003
Pct.	5,6	5,2	3,8 ^a	1,6 ^b

a. Med virkning fra 1. januar 2002 blev Kangerlussuaq optaget i Sisimiut kommune efter at have ligget udenfor den kommunale inddeling. Sisimiut har derfor afregnet væsentligt mere i landsskat og fælleskommunal skat i 2002 end i 2001. Hvis der korrigeres herfor kan den samlede stigning fra 2001 til 2002 opgøres til omtrent 3¾ pct., jf. tabellen. Inklusive Kangerlussuaq er stigningen på 5,8 pct.

b. Foreløbig opgørelse, der er behæftet med en vis usikkerhed.

Kilde: Skattedirektoratet.

Det skal bemærkes, at stigningen i de indbetalte indkomstskatter i 2002 er påvirket af optagelsen af Kangerlussuaq i Sisimiut kommune pr. 1. januar 2002. Fra denne dato svarer indbyggerne i Kangerlussuaq således kommuneskat til Sisimiut samt lands- og fælleskommunal skat til Landskassen. Dette bevirker, at Sisimiut kommune i 2002 har afregnet væsentligt mere i landsskat og fælleskommunal skat end i 2001. Sisimiut kommunes afregning af landsskat og fælleskommunal skat steg således fra ca. 75 mio.kr. i 2001 til 90 mio.kr. i 2002 – svarende til en stigning på næsten 20 pct. Hvis der korrigeres for optagelsen af Kangerlussuaq, kan den samlede stigning i indkomstskatterne i 2002 opgøres til ca. 3¾ pct. – herunder en omtrentlig nulvækst i Sisimiut kommune (ekskl. Kangerlussuaq)⁵.

Det gælder således både for 2002 og 2003, at væksten i de indbetalte skatter har været forholdsvis beskeden sammenlignet med 2000 og 2001. Dette er med til at underbygge indtrykket af en svag konjunkturudvikling i Grønland.

---

⁴ Skattetalene i dette afsnit dækker over de indbetalte landsskatter og den fælleskommunale skat og er dermed eksklusive de egentlige kommunale skatter. Fordelen ved i denne sammenhæng – hvor der fokuseres på de indbetalte skatter som en indikator for udviklingen i indkomsterne – udelukkende at se på landsskatterne og den fælleskommunale skat er, at skatteprocenterne for disse er uændrede siden 1992. Landsskatten har således været 11 pct., mens den fælleskommunale skat har været 4 pct. siden 1992. Den gennemsnitlige kommuneskat er til sammenligning steget svagt fra 25,4 pct. i 1992 til 26,8 pct. i 2004.

⁵ Dette er baseret på et skøn fra Skattedirektoratet, der tilsiger, at Kangerlussuaqs bidrag til Sisimiut kommunes afregning af landsskatter og fælleskommunal skat udgør i størrelsesordenen godt 15 mio.kr.

Personfradragenes størrelse og satserne for landsskatten og den fælleskommunale skat er uændrede fra 2002 til 2003⁶. Det betyder, at væksten i de indbetalte skatter er større end væksten i de samlede indkomster. Dette forhold er illustreret med et taleksempel i *boks 2.2.1*. Samtidig skal væksten i de indbetalte indkomstskatter ses i sammenhæng med stigningen i priserne (og lønningerne). Med en inflation på ca. 2 pct. vurderer udvalget, at husholdningernes realindkomster er omtrent uændrede fra 2002 til 2003.

Boks 2.2.1 Udvikling i indbetalte skatter som indikator for væksten i indkomsterne

Antag at en skattepligtig person havde en indkomst på 200.000 kr. i 2002, og at indkomsten steg til 205.000 kr. i 2003 – svarende til en vækst på 2,5 pct. Med et uændret fradrag (personfradrag og standardfradrag) på 48.000 kr. stiger den skattepligtige indkomst imidlertid med 3,3 pct. – nemlig fra 152.000 kr. i 2002 til 157.000 kr. i 2003. Indkomstskatten – her landsskatten og den fælleskommunale skat, der samlet set er på 15 pct. i begge år – stiger ligeledes med 3,3 pct.

Eksempel på udvikling i skatter og indkomster, når person- og standardfradrag samt satser er uændrede

	2002	2003	Stigning
	-----Kr.-----		-----Pct.-----
Indkomst (1)	200.000	205.000	2,5
Frdrag (2)	48.000	48.000	0,0
Skattepligtig indkomst (3)=(1)-(2)	152.000	157.000	3,3
Landsskat og fælleskommunal skat på 15 pct. (4)	22.800	23.550	3,3
Indkomst efter landsskat og fælleskommunal skat (1)-(4)	177.200	181.450	2,4

Dette taleksempel illustrerer, at væksten i de indbetalte skatter er større end stigningen i indkomsterne – vel at mærke når fradragene er uændrede fra år til år. I en situation med fastholdelse af skattefradragene overvurderer væksten i de indbetalte skatter med andre ord stigningen i indkomsterne.

Samtidig kan det ses, at indkomsterne efter landsskat og fælleskommunal skat stiger langsommere end indkomsterne før skat. Det hænger ligeledes sammen med de uændrede skattefradrag, der således kan siges at indebære en automatisk stramning af skatterne.

Det skal bemærkes, at udviklingen i de indbetalte skatter dækker over forholdsvis store geografiske forskelle.

⁶ Selve personfradraget har udgjort 40.000 kr. siden 1992, mens det såkaldte standardfradrag blev forøget fra 6.000 kr. i 1998 til 8.000 kr. i 1999. Personfradraget reguleres således ikke én gang om året, som det er tilfældet i Danmark, hvor personfradraget reguleres svarende til lønudviklingen. Standardfradraget dækker i øvrigt primært renteudgifter og fagforeningskontingent. Alle skattepligtige personer kan som udgangspunkt anvende standardfradraget – uanset om den skattepligtige har fradragsberettigede udgifter svarende til de nævnte 8.000 kr. Personfradraget er således *de facto* 48.000 kr. for alle. Personer med fradragsberettigede udgifter, der er større end standardfradraget, kan fratække de faktiske udgifter til renter, fagforeningskontingent mv. Det forhold, at personfradraget ikke reguleres svarende til lønstigningerne, indebærer isoleret set en automatisk finanspolitisk stramning.

2.3 De økonomiske udsigter for 2004

Rejekvoterne er sat yderligere op i 2004. Det indebærer et vist, men næppe særlig stort, potentiale for øgede fangster og ventes dermed kun at bidrage svagt til større produktion. Der er herudover en række faktorer, der trækker i retning af en forholdsvis svag udvikling i konjunkturerne i 2004 på trods af en svag ekspansiv finanspolitik.

For det første var rejepriiserne fortsat lave i 2003, og det er næppe sandsynligt, at priserne vil stige mærkbart på kort sigt. I gennemsnit forventes priserne i 2004 derfor ikke at overstige gennemsnittet for 2003. For det andet er der stadig ikke udsigt til, at øvrige private erhvervsaktiviteter vil bidrage væsentligt til øget produktion i 2004.

Den reale BNP-vækst skønnes på den baggrund at blive i størrelsesordenen 0-1 pct. i 2004. Og da der fortsat må forventes en bytteforholdsforingelse for 2004, skønner udvalget på denne baggrund omtrent nulvækst eller måske ligefrem svagt faldende realindkomster i 2004, *jf. tabel 2.1.1.*

Den svage konjunkturudvikling vil også slå ud i ledighedstallene. Som det fremgår af tabel 2.1.1 og afsnit 2.6 forventer udvalget en fortsat stigning i ledigheden i 2004 til et gennemsnit på omkring 2.000 personer i byerne.

2.4 Konjunkturbestemmende faktorer

I dette afsnit redegøres for udviklingen med hensyn til en række konjunkturbestemmende faktorer. Det vil især sige fiskeriet af rejer, hellefisk og krabber. Udviklingen inden for råstofområdet (olie- og mineralefterforskning) og turismen gennemgås tillige. Det skal fremhæves, at påvirkningerne fra finanspolitikken, dvs. de offentlige udgifter og indtægter, er søgt vurderet i afsnit 3.2.

Rejefiskeriet

På basis af NAFO's vurdering af at rejebestanden ved Vestgrønland for nuværende er på det højest registrerede niveau nogensinde, blev den biologiske rådgivning sat op til 100.000 tons i 2003. I 2002 var TAC'en til sammenligning på 85.000 tons⁷.

For 2004 er den biologiske rådgivning for det maksimalt tilrådelige rejefiskeri imidlertid øget yderligere til 130.000 tons. Det indebærer, at den biologiske rådgivning umiddelbart er steget med 30

---

⁷ TAC står for Total Allowable Catch, dvs. den højest tilrådelige fangstmængde.

pct. fra 2003 til 2004. En væsentlig del af denne forøgelse – nemlig 23 pct.point – er dog af mere teknisk karakter og vedrører den underrapportering af rejefangsterne, som har fundet sted historisk. Afledt heraf er der opgjort en gennemsnitlig omregningsfaktor på 23 pct. Landsstyrets beslutning om at indføre omregningsfaktorer i rejefiskeriet er kort beskrevet i *boks 2.4.1*. Det betyder, at en TAC-rådgivning på 100.000 tons i 2003 svarer til 123.000 tons efter indførelsen af omregningsfaktorer. Det er således kun de resterende 7.000 tons, som afspejler den reelle stigning i den biologiske rådgivning for 2004.

Boks 2.4.1 Indførelse af omregningsfaktorer i rejefiskeriet

På mødet 19. december 2003 besluttede Landsstyret, at der fra og med 1. januar 2004 skal indføres omregningsfaktorer for rejer i Grønland.

Omregningsfaktorer for rejer kommer til at fremgå af Hjemmestyrets nye bekendtgørelse om beregningsmetoder ved rapportering af visse fangster. Bekendtgørelsen indeholder tillige omregningsfaktorer for en lang række andre fiskearter, som der – i modsætning til rejerne – har været omregningsfaktorer for i mange år.

Indførelsen af omregningsfaktorer for rejer skal ses i lyset af, at der historisk er foretaget en konsekvent underrapportering af de faktisk fangede rejemængder. Indførelsen af omregningsfaktorer for rejer betyder, at rejefiskerne nu skal angive den præcise rejefangst i logbogen.

I overensstemmelse med rådgivningen fastsatte landsstyret den samlede rejekvote ved Vestgrønland til 100.000 tons i 2003. For 2004 har landsstyret vedtaget en samlet kvote på 134.000 tons rejer, mens den biologiske rådgivning som nævnt tilsiger en TAC på 130.000 tons.

De 4.000 tons vedrører EU's rejefiskeri ved Vestgrønland og er en konsekvens af revisionen af den 4. fiskeriprotokol – den såkaldte Athen-protokol – mellem EU og Grønland. I forbindelse med revisionen af Athen-protokollen indgik Landsstyret og fiskeriets organisationer KNAPK og APK en aftale, der blandt andet indebærer, at Landsstyret fastsætter rejekvoten ved Vestgrønland som summen af den biologiske rådgivning plus de 4.000 tons som er tildelt EU.

Den interne grønlandske rejekvote på 130.000 tons, *jf. tabel 2.4.1*, fordeles i øvrigt med 74.100 tons til det havgående rejefiskeri og 55.900 tons til det kystnære rejefiskeri – svarende til den gældende fordelingsnøgle på 57/43 pct.

Tabel 2.4.1 Rejekvoter til grønlandsk fiskeri 2000-2004

1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004
Kystnær	37,6 ^a	39,3 ^b	36,5	43,0	-
Havgående	40,1	52,6 ^c	54,7 ^d	57,0	-
<i>Vestgrønland i alt</i>	<i>77,7</i>	<i>92,0</i>	<i>91,2</i>	<i>100,0</i>	-
Østgrønland	6,9 ^e	4,9	4,9	4,9	-
I alt	84,6	95,6	95,6	110,6	-
<i>Inkl. gennemsnitlig omregningsfaktor på 23 pct.</i>					
Kystnær	46,2	48,3	44,9	52,9	55,9
Havgående	49,3	64,7	67,3	70,1	74,1
<i>Vestgrønland i alt</i>	<i>95,5</i>	<i>113,0</i>	<i>112,2</i>	<i>123,0</i>	<i>130,0</i>
Østgrønland	8,5	6,0	6,0	6,0	6,7
I alt	104,0	119,0	118,2	129,0	136,7

a. Inklusive teknisk kvoteforøgelse på 6.675 tons.

b. Inklusive teknisk kvoteforøgelse på 2.950 tons.

c. Inklusive teknisk kvoteforøgelse på 7.000 tons, hvoraf 4.000 tons var med 100 pct. landingspligt.

d. Inklusive teknisk kvoteforøgelse på 6.150 tons med 100 pct. landingspligt.

e. Inklusive teknisk kvoteforøgelse på 2.000 tons.

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

I en årrække har den grønlandske rejekvote ved Østgrønland som udgangspunkt været på 4.900 tons. For 2004 har landsstyret øget kvoten til 6.700 tons, jf. tabel 2.4.1. Det skal dog primært ses i lyset af den indførte omregningsfaktor.

Efter den rekordstore rejefangst ved Vestgrønland på knap 101.000 tons i 2002 er fangsten af rejer faldet til 94.000 tons i 2003, jf. tabel 2.4.2. Rejefangsterne har derfor ikke bidraget til øget økonomisk aktivitet i 2003. På trods af faldet er fangstmængden i 2003 dog fortsat på et meget højt niveau set i et historisk perspektiv.

Det bemærkes endvidere, at den grønlandske rejefangst i Østgrønland og øvrige farvande er steget lidt fra 2002 til 2003. Den samlede grønlandske rejefangst er dermed faldet lidt mindre end den økonomisk set væsentligste fangst, som finder sted ved Vestgrønland. Den samlede fangst faldt fra knap 105.000 tons til knap 100.000 tons.

Tabel 2.4.2 Rejefangster 2000-2003

1.000 tons	2000	2001	2002	2003
Kystnær	33,3	30,7	37,7	37,8
Havgående	40,8	46,2	63,1	56,2
<i>Vestgrønland i alt</i>	<i>74,0</i>	<i>76,9</i>	<i>100,8</i>	<i>94,0</i>
Østgrønland	4,4	4,6	3,2	3,9
<i>Grønlandske farvande i alt</i>	<i>78,4</i>	<i>81,5</i>	<i>104,0</i>	<i>98,0</i>
Øvrige farvande ^a	1,8	0,0	0,7	1,5
I alt	80,2	81,5	104,7	99,5

a. Øvrige farvande er afgrænset som NAFO-områderne 3M, hvor Grønland har 515 fiskedage, og 3L, hvor kvoten i 2003 blev forhøjet fra 34 tons til 672 tons.

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

Den voldsomme vækst i rejefangsterne ved Vestgrønland fra 2001 til 2002 er kort beskrevet i *boks 2.4.2*.

Boks 2.4.2 Udviklingen i rejefangsterne ved Vestgrønland fra 2001 til 2002.

Fangsten af rejer ved Vestgrønland steg fra knap 77.000 tons i 2001 til knap 101.000 tons i 2002, hvorfor aktiviteten i rejefiskeriet ydede et betydeligt bidrag til den økonomiske aktivitet i 2002. At fangsterne kunne stige så kraftigt skyldtes blandt andet:

- muligheden fra og med 2002 for såkaldt kvotefleks, som betyder, at rederierne har mulighed for at flytte kvote fra et år til et andet. Det er muligt at flekse således, at rederierne kan tage forskud på kvoten for det efterfølgende år (kvoteforskud) eller overføre kvote til året efter (kvoteoverførsel), hvis kvoten ikke fiskes op i et givet år.
- at der var en periode i midten af året, hvor der ikke var krav om landingspligt for det havgående fiskeri,
- at det havgående rejefiskeri fik en ekstraordinær kvoteforhøjelse på 6.150 tons, som skulle landes direkte til fabrikkerne.

Der har ikke været beregnet grønlandske rejepriksindeks siden efteråret 2000, og der findes derfor ikke sikre oplysninger om rejepriksudviklingen i de seneste 2-3 år. Det forekommer uhensigtsmæssigt for en økonomi, der er så afhængig af rejefiskeriet som den grønlandske, at der ikke foreligger statistiske oplysninger om så afgørende en størrelse som rejepriksindeks. Udarbejdelse af et nyt grønlandsk rejepriksindeks forankret i Grønlands Statistik burde umiddelbart have høj prioritet i forbindelse med den fremtidige statistikproduktion.

De foreliggende tal for eksporten i årets første tre kvartaler indikerer et svagt fald i prisen på skalrejer på omtrent 1½ pct. fra 2002 til 2003, *jf. tabel 2.4.3*, mens priserne på kogte, pillede rejer synes at være faldet med 6-7 pct. Prisoplysningerne fra udenrigshandelsstatistikken skal dog tages med et vist forbehold. Priserne er gennemsnitspriser for alle størrelser og kvaliteter, der eksporteres som

henholdsvis skalrejer og kogte, pillede rejer. Disse gennemsnitspriser er påvirket af, at eksempelvis størrelsesfordelingerne kan variere noget fra år til år. Det er blandt andet sådanne forhold, der korrigeres for, når der beregnes egentlige prisindeks.⁸

Selvom priserne på såvel skalrejer som kogte, pillede rejer er faldet, er værdien af den samlede rejeksport steget med ca. 35 mio. kr. fra knap 975 mio. kr. i de tre første kvartaler af 2002 til 1.010 mio. kr. i samme periode af 2003, jf. tabel 2.4.3. Det skyldes, at mængden af eksporterede skalrejer er steget ganske markant svarende til 12-13 pct. Den mængdemæssige stigning i skalrejeeksporten fra 2002 til 2003 har således fundet sted på trods af de faldende fangster. Det kan eventuelt hænge sammen med, at der går en vis tid fra, at rejerne registreres i fangstopgørelserne til, at de eksporteres. Mængden af eksporterede kogte, pillede rejer er dog faldet lidt ifølge udenrigshandelstallene.

Tabel 2.4.3 Eksporten af de vigtigste fiskearter

	1.-3. kvartal 2002	1.-3. kvartal 2003	Pct. stigning
Skalrejer			
- Værdi, mio. kr.	597	663	11,1
- Mængde i tons	40.204	45.316	12,7
- Pris pr. kg.	14,84	14,63	-1,4
Kogte, pillede rejer m.v.			
- Værdi, mio. kr.	378	347	-8,2
- Mængde i tons	9.594	9.446	-1,5
- Pris pr. kg.	39,39	36,74	-6,7
Hellefisk			
- Værdi, mio. kr.	256	304	19,0
- Prisudvikling ^a			-9,8
Krabber			
- Værdi, mio. kr.	123	115	-6,9
- Mængde i tons	2.963	2.625	-11,4
- Pris pr. kg.	41,60	43,72	5,1
Andre fiskevarer, mio. kr.	194	209	7,7

a. Prisudviklingen på hellefisk er beregnet ud fra enhedspriserne på de tre vigtigste eksportkategorier i udenrigshandelsstatistikken, dvs. frosset hel, filet og røget hellefisk. Der er beregnet et Laspeyresprisindeks med vægte fra de tre første kvartaler af 2002.

Kilde: Grønlands Statistik. *Udenrigshandel 2003:9*.

⁸ Hertil kommer, at de realiserede eksportpriser kan afhænge af tidligere indgåede kontrakter mv., ligesom eksporten kan være påvirket af interne afregningspriser i enkeltvirksomheder.

Hellefiskfiskeriet

Hellefisken er den næstvigtigste kommercielle fiskeart kun overgået af rejerne. Hellefiskfiskeriet er ligesom rejefiskeriet opdelt i et havgående og et kystnært fiskeri. Der findes ikke kvoter for det kystnære hellefiskfiskeri, der er baseret på licenser. Biologerne har dog i en årrække rådgivet om en TAC på omtrent 18.000 tons, men der er ikke fastsat kvoter på baggrund heraf. Der opereres således udelukkende med kvoter i tilknytning til det havgående fiskeri, *jf. tabel 2.4.4*. Den samlede havgående kvote for Vest- og Østgrønland var på 12-13.000 tons i årene 2001-2003. Det bemærkes, at der endnu ikke er udmeldt hellefiskekvoter for 2004.

Tabel 2.4.4 Kvoter for havgående hellefiskfiskeri 2000-2004

1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004
Vestgrønland	2,5	4,1	4,0	6,0	-
Østgrønland	2,1	8,6	8,3	5,9	-
Havgående i alt	4,6	12,7	12,3	11,9	-

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

Efter et tilbagefald i 2001 er fangsterne af hellefisk igen steget. Stigningen dækker over øgede fangstmængder både i det kystnære og det havgående fiskeri. Relativt set er det især det havgående fiskeri efter hellefisk, der er vokset. I 2003 oversteg den samlede fangst af hellefisk for første gang 30.000 tons, *jf. tabel 2.4.5*.

Tabel 2.4.5 Hellefiskfangster 2000-2003

1.000 tons	2000	2001	2002	2003
Disko Bugt	10,0	7,1	10,7	12,1
Uummannaq	5,8	4,9	5,7	5,0
Upernavik	3,8	3,1	2,8	4,0
Øvrige områder	0,3	0,2	0,3	0,3
Indhandlingsskib	1,7	1,7	0,7	0,0
<i>Kystnært i alt</i>	<i>21,6</i>	<i>17,0</i>	<i>20,2</i>	<i>21,4</i>
Vestgrønland	3,0	2,3	3,9	5,6
Østgrønland	2,0	2,9	2,9	3,4
<i>Havgående i alt^a</i>	<i>5,0</i>	<i>5,2</i>	<i>6,8</i>	<i>9,0</i>
I alt	26,6	22,2	27,0	30,4

a. Det kan sammenholdes med kvoterne i tabel 2.4.4.

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

Det skal bemærkes, at værdien af eksporten af hellefisk i de første tre kvartaler af 2003 udgjorde 304 mio. kr. Det svarer til en stigning på knap 20 pct. målt i forhold til den samme periode 2002,

hvor eksporten udgjorde 256 mio. kr. Stigningen i ekportværdien har fundet sted, selvom enhedspriserne på hellefisk er faldet med i størrelsesordenen 10 pct., jf. tabel 2.4.3.

Krabbefiskeriet

Det kystnære fiskeri efter krabber påbegyndtes i midten af 1990'erne, mens det udenskærs krabbefiskeri først for alvor blev opstartet i 1999. Det kraftigt intensiverede krabbefiskeri medførte, at der i nogle år var en voldsom vækst i krabbefangsterne. I de seneste par år er fangsterne imidlertid faldet drastisk – det gælder ikke mindst i 2003. Det har medført en stadigt voksende bekymring over forvaltningen af krabberessourcen. Det skal i den forbindelse nævnes, at det meget begrænsede datagrundlag på dette område – i form af korte tidsserier og manglende måleprøver – indebærer stor usikkerhed om potentialet i krabbefiskeriet. Det er også baggrunden for, at den biologiske rådgivning ikke indeholder et eksplicit fangstniveau. Det voldsomme fald i fangsterne indikerer, at der tilsyneladende har fundet en overfiskning sted, jf. også det følgende.

Krabbekvoterne og krabbefangsterne fremgår af tabel 2.4.6 og 2.4.7. Det fremgår, at den samlede fangst af krabber er mere end halveret fra 2001 til 2003. Det bemærkes, at der endnu ikke er udmeldt krabbekvoter for 2004.

Tabel 2.4.6 Krabbekvoter 2000-2004

1.000 tons	2000	2001	2002	2003	2004
Havgående	25,0	17,0	17,0	8,5	-
Kystnært	8,0	9,7	10,0	10,0	-
I alt	33,0	26,7	27,0	18,5	-

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

Tabel 2.4.7 Krabbefangster 2000-2003

1.000 tons	2000	2001	2002	2003
Havgående	3,8	4,8	6,8	2,8
Kystnært	6,4	10,0	6,3	4,3
I alt	10,2	14,8	13,1	7,1

Kilde: Direktoratet for Fiskeri og Fangst.

I modsætning til rejerne er den udenskærs krabbebestand ved Vestgrønland i stærk tilbagegang ifølge biologerne. Samlet for alle udenskærs områder er fangsten pr. tejne således faldet med 65 pct. fra 1999 til 2003. Fokus er ikke mindst på Holsteinsborg Dyb (ud for Sisimiut), hvor fiskeriet i de senere år har været koncentreret. Grønlands Naturinstituts undersøgelser viser endvidere, at andelen af bløde – og dermed kommercielt uinteressante – krabber i Holsteinsborg Dyb i juni 2003 udgjorde

88 pct. Det skal ses i lyset af, at biologerne indskærper, at krabber med bløde skaller bør beskyttes, og at fiskeriet bør stoppe, når 20 pct. af fangsten udgøres af bløde krabber.

Biologerne på Grønlands Naturinstitut vurderer samlet set, at der er stor risiko for, at krabbefiskeriet ikke er bæredygtigt. Efter anmodning fra Fiskeridirektoratet har Naturinstituttet med udgangspunkt i nye modeller beregnet, at hvis risikoen for overfiskning skal reduceres til et rimeligt niveau, så bør fangsterne skønsmæssigt reduceres mærkbart. Mere præcist er Naturinstituttets bedste skøn – idet beregningerne er behæftet med en vis usikkerhed – at fangsterne bør holdes omkring eller under 3.700 tons krabber årligt for hele Grønland.

I lyset af ovenstående er Fiskeridirektoratet blandt andet ved at udarbejde en ny bekendtgørelse, som skal indeholde en ændret regulering af krabbefiskeriet i grønlandske farvande.⁹ Der fastsættes endvidere først en TAC for 2004, når bekendtgørelsen er vedtaget. De aktive havgående fartøjer, som har søgt om licens til 2004, og de kystnære fiskere, som har licens til krabbefiskeri i 2003, kan indtil videre fortsætte deres krabbefiskeri i 2004. Specifikt med hensyn til fiskeriet ved Holsteinsborg Dyb har Landsstyret dog besluttet, at al krabbefiskeri lukkes i de tre første måneder af 2004.

Udviklingen i retning af lavere fangster kan også – om end i et mere begrænset omfang – aflæses i eksportstatistikken, der viser et fald i mængderne på godt 11 pct. for de tre første kvartaler af 2003 sammenlignet med samme periode i 2002. Til gengæld er priserne – målt ved enhedsværdierne – steget med ca. 5 pct., hvorfor eksportværdien af krabber kun er faldet med knap 7 pct.

Torskefiskeriet

Fiskeriet efter torsk i grønlandsk farvand har i de senere år ligget på et lavt niveau. Der er primært tale om lokale og dermed sårbare bestande. Biologerne anbefaler derfor fortsat, at der ikke fiskes efter torsk, før en væsentlig forøgelse i rekruttering og biomasse er indtrådt. Der er med andre ord stadig ikke tegn på, at torskefiskeriet kan blive en betydende faktor i den grønlandske økonomi på linie med tidligere tiders fiskeri. Det skal i den forbindelse bemærkes, at torsken i et vist omfang er en konkurrent til rejerne. Hvis udbredelsen af torsk øges, vil der således være en tendens til reduktion af rejebestanden, idet rejer indgår i torskens føde.

---

⁹ Naturinstituttet har foreslået, at fiskefelterne bør inddeles i mindre forvaltningsområder, så fiskeritrykket kan fordeles mere jævnt.

Grønland eksporterer dog fortsat torsk, men denne eksport hænger stort set udelukkende sammen med torskefangsten i Barentshavet, der udgør ca. 95 pct. af den samlede torskefangst for grønlandske fartøjer. I 2002 udgjorde værdien af torskeeksporten ca. 87 mio. kr. På basis af udenrigshandels-tal for årets første tre kvartaler er værdien af torskeeksporten imidlertid faldet en smule fra 73 mio.kr. i 2002 til 70 mio.kr. i samme periode 2003.

Olie- og mineralefterforskning

Efterforskning og udvinding af mineraler har for nuværende begrænset betydning for den økonomiske udvikling i Grønland. Der er imidlertid en række aktiviteter i gang med fokus på guld og diamanter. Længst fremme er guldmineprojektet i Kirkespirdalen ved Nanortalik. I begyndelsen af 2004 udskibede selskabet bag projektet Nalunaq Gold Mine A/S således den første ladning guldmalm, der efterfølgende er blevet oparbejdet i Spanien. Herudover er der gjort interessante fund af guldmalm på Storøen ved Nuuk.

Aktiviteterne i forbindelse med mineralefterforskning har ligget på et forholdsvis lavt niveau de seneste år sammenlignet med perioden 1995-98. Ultimo 2003 var der meddelt 19 efterforskningstil-ladelser, mens det samlede areal under efterforskning var på 5.903 km², *jf. figur 2.4.1.*

Det canadiske mineselskab Crew Development Corporation har fundet meget store forekomster af olivin¹⁰ i Fiskefjorden mellem Maniitsoq og Nuuk. Sammen med deres svenske samarbejdspartner Minelco AB gøres der for nuværende overvejelser om åbning af et olivinstenbrud i 2005. Der er imidlertid fortsat en række usikkerhedsmomenter omkring projektet – herunder en vurdering af muligheden for at skabe et marked for den grønlandske olivin.

Med hensyn til olieefterforskning er der ikke siden sommeren 2000 gennemført egentlige prøvebo-ringer i grønlandsk farvand.¹¹ I juni 2003 blev der vedtaget en ny kulbrintestrategi. Som følge af strategien gennemføres en ny udbudsrunde fra 1. april til 1. oktober i 2004 ud for Vestgrønland. Som forberedelse til udbudsrunderen blev der i 2003 gennemført en række projekter, herunder ind-

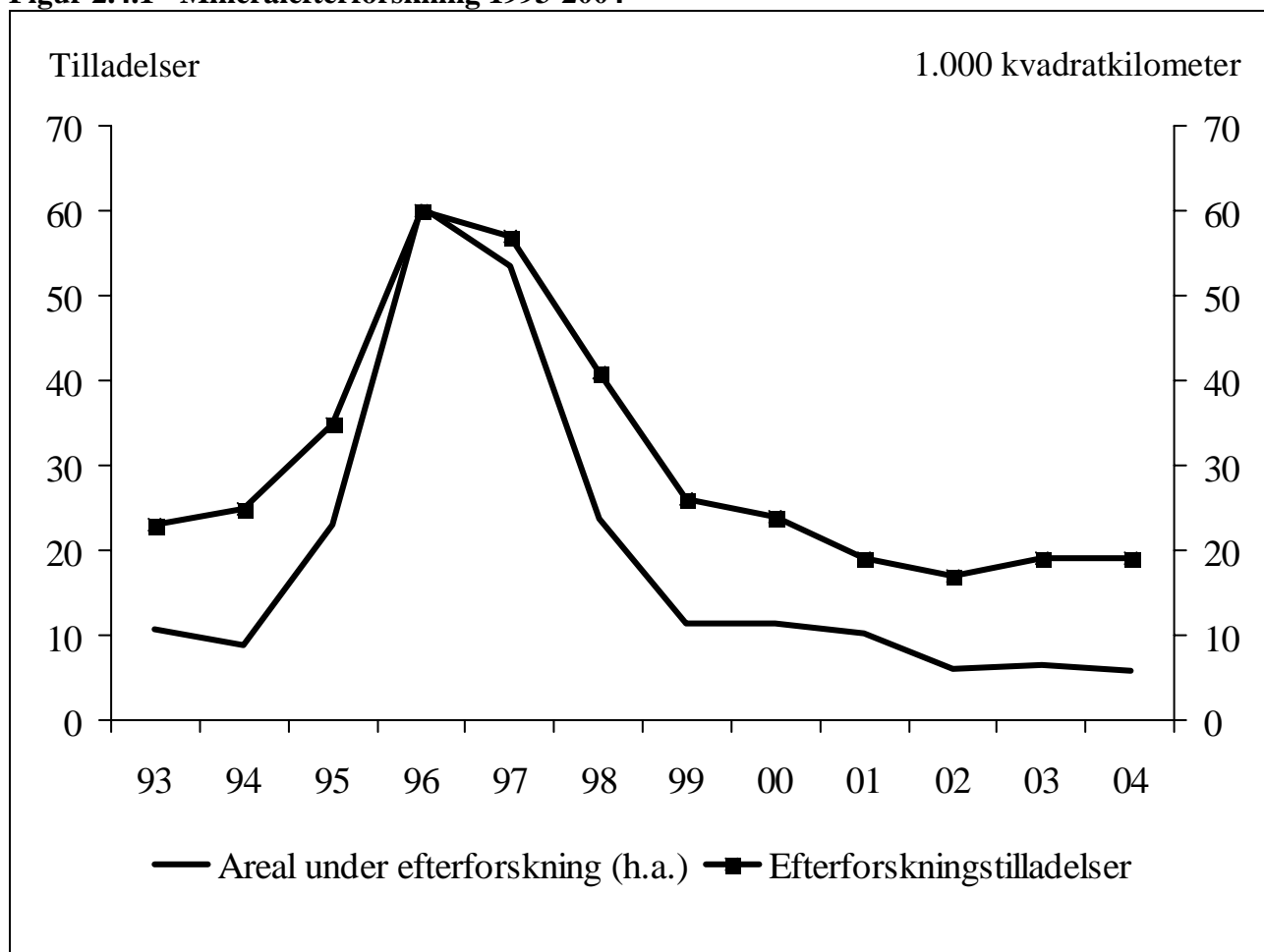
---

¹⁰ Olivin er en vigtig bestanddel i moderne jernfremstilling. Olivin forbedrer smelteegenskaberne hos jernmalm.

¹¹ Statoil gennemførte prøveboringer ved Fyllas Banke vest for Nuuk. I efteråret 2002 fik det canadiske olieselskab EnCana Corporation og Nunaoil A/S tildelt en ny efterforsknings- og udnyttelsestilladelse for en 10 årig periode for kulbrinter nordvest for Nuuk i et område, hvor der ikke tidligere er gennemført boringer.

samling af seismik og havbundsprøver. Der er således hverken på kort eller mellemlangt sigt udsigt til, at en eventuel olieproduktion vil kunne bidrage til øget økonomisk aktivitet.

Figur 2.4.1 Mineralefterforskning 1993-2004

Kilde: Råstofdirektoratet. Tallene for 2004 er baseret på de senest tilgængelige beregninger.

På kort sigt er der ikke umiddelbart udsigt til egentlig kommerciel udnyttelse af is- og vandressourcerne i Grønland. I november 2003 afholdt Råstofdirektoratet imidlertid en strategikonference med fokus på de problemstillinger, der knytter sig til eksport af is og vand fra Grønland. Det er tanken, at konferencens hovedkonklusioner skal udgøre udgangspunktet for udarbejdelsen af en ny strategi på området i 2004. Det langsigtede mål er, at Grønland skal have en væsentlig eksport af is og vand til det globale marked. Grønland råder over betydelige ferskvandsreserver, men der er meget store transportomkostninger målt i forhold til værdien.

Turisme

På basis af flypassagerstatistikken skønnes antallet af turister at være steget fra godt 27.600 i 2002 til godt 29.700 i 2003 eller godt 7½ pct., *jf. tabel 2.4.8*. Det beregnede antal turister var stigende i perioden 1999 til 2001, hvorefter turismen faldt ganske markant i 2002 med omtrent 15 pct. På trods af stigningen i 2003 er niveauet for turismen fortsat lavere end i 2000 og 2001.¹²

Tabel 2.4.8 Estimeret udvikling i antallet af turister 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Antal	26.410	31.351	32.558	27.603	29.712
Vækst i pct.	-	18,7	3,8	-15,2	7,6

Kilde: Grønlands Statistik. *Turisme 2004:1*.

Mens antallet af turister – baseret på flypassagerstatistikken – var på sit højeste i 2001, så toppede antallet af hotelovernatninger i 2000. Det samlede antal hotelovernatninger steg således fra knap 158.000 i 1995 til godt 212.000 i 2000 – svarende til ca. 35 pct. I de efterfølgende år er antallet af hotelovernatninger faldet noget. I 2002 lå antallet af hotelovernatninger på knap 180.000, dvs. omtrent 16 pct. lavere end i 2000, *jf. tabel 2.4.9*. Antal overnatninger af udlændinge fald med 19 pct., mens antal overnatninger af beboere i Grønland reduceredes med godt 12 pct. i perioden 2000 til 2002.

Tabel 2.4.9 Hotelovernatninger

1.000 overnatninger	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Grønland	72,8	88,2	94,2	112,3	102,9	107,8	95,0	94,6
Udland inkl. Danmark	85,1	83,0	86,8	88,3	97,4	104,7	94,5	84,8
Hotelovernatninger i alt	157,9	171,1	181,0	200,6	200,3	212,4	189,5	179,3

Kilde: Grønlands Statistik. *Statistikbanken*.

Den negative udvikling hænger blandt andet sammen med, at der har været færre overnatninger i højsæsonen juli og august. Men der er også tale om betydelige fald i antallet af overnatninger i maj, oktober og november.

¹² Flypassagerstatistikken er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt rejsende med rutefly fra Grønland til udlandet. Turismen afgrænses ud fra den internationalt anerkendte definition, som World Tourism Organisation anvender. På basis af datagrundlaget beregnes estimater både for antallet af turister og turismens sammensætning. Estimerne beregnes ved at antage, at den procentvise fordeling mellem turister og ikke-turister i de besvarede spørgeskemaer er sammenfaldende med fordelingen blandt det samlede antal passagerer. Dvs. hvis x pct. af spørgeskemaerne kan kategoriseres som turister, så antages det at x pct. af det samlede antal passagerer er turister. Det skal understreges, at estimerne er forbundet med en vis usikkerhed og derfor skal tages med et vist forbehold.

På basis af foreløbige oplysninger skønnes det, at ovennævnte tendens med hensyn til hotelovernatninger er fortsat i 2003, hvor der i årets første tre kvartaler har været godt 11 pct. færre overnatninger end i den tilsvarende periode i 2002. I de tre første kvartaler af 2003 var antallet af hotelovernatninger således godt 133.000 mod knap 151.000 i samme periode 2002. Antal overnatninger af udlændinge er faldet med ca. 8 pct., mens antal overnatninger af beboere i Grønland er reduceret med knap 15 pct.

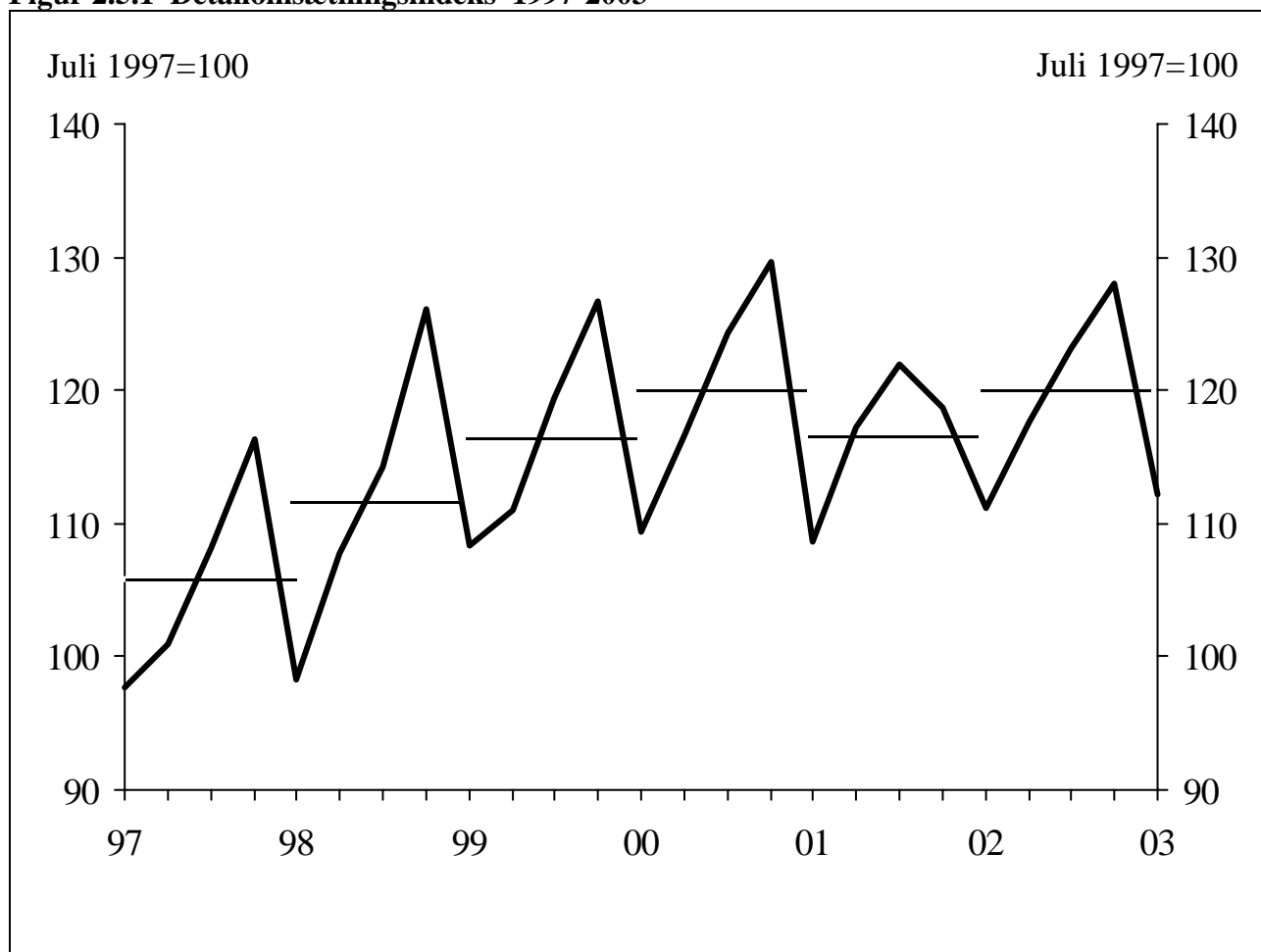
Tendensen til vækst i turismen i 2003 ifølge flypassagerstatistikken afspejler sig således ikke umiddelbart i de foreløbige tal for antallet af hotelovernatninger.

2.5 Indenlandsk efterspørgsel og betalingsbalancen

Det statistiske grundlag for den indenlandske efterspørgsel er forholdsvis begrænset, hvorfor udviklingen må vurderes ud fra nogle få indikatorer.

Udviklingen i detailomsætningen, dvs. handelen i de grønlandske butikker, er en indikator for udviklingen i en væsentlig del af det samlede private forbrug. Boligforbruget – som er den største enkeltpost i det samlede private forbrug – er ikke en del af detailomsætningen. Efter relativt store stigningstakter i årene 1998-2000 på i størrelsesordenen 3-5½ pct. faldt detailomsætningen reelt med knap 3 pct. i 2001. I 2002 vendte udviklingen dog igen, idet detailomsætningen steg tilsvarende med knap 3 pct. Med andre ord var detailomsætningen i 2002 igen oppe på 2000-niveauet. Ifølge foreløbige tal er detailomsætningsindekset steget fra 111,2 i 1. kvartal 2002 til 112,2 i 1. kvartal 2003, *jf. figur 2.5.1*. Det svarer til en stigning på 0,9 pct.

Figur 2.5.1 Detailomsætningsindeks 1997-2003

Anm.: De vandrette streger angiver årgennemsnit. Seneste observation er 1. kvartal 2003.

Kilde: Grønlands Statistik. *Konjunktur 2003:1*.

Importen

De foreløbige oplysninger, der dækker perioden frem til og med 3. kvartal 2003, tyder på, at importen eksklusive skibe og fly har været svagt faldende fra 2002 til 2003. Faldet i importen kan på det foreliggende grundlag henføres til kategorien bearbejdede varer og diverse varer (restgruppe). I modsat retning trækker stigende import af næringsmidler og drikkevarer, maskiner og transportmidler samt brændstoffer (benzin og olie) *jf. tabel 2.5.1*.

Tabel 2.5.1 Importen 1998-3. kvartal 2003

Mio. kr.	1998	1999	2000	2001	2002	1.-3. kvartal 2002	1.-3. kvartal 2003
1. Næringsmidler og drikkevarer ^a	482,9	492,1	447,8	447,5	479,3	336,9	394,4
2. Maskiner og transportmidler ^b	655,2	762,8	782,9	749,3	822,3	670,4	527,9
- skibe og fly	85,8	133,4	194,0	205,7	210,6	202,4	38,0
- øvr. maskiner og transportmidler	569,4	629,4	588,9	543,6	611,7	467,9	489,8
3. Brændstoffer mv. ^c	232,5	247,4	550,5	412,7	355,0	116,8	184,5
4. Bearbejdede varer ^d	785,3	796,7	646,6	599,6	927,0	702,8	671,5
5. Diverse varer ^e	584,4	557,2	519,7	483,5	473,5	346,8	201,4
Import i alt	2.740	2.856	2.947	2.693	3.057	2.174	1.980
<i>Import eksklusiv skibe og fly</i>	<i>2.655</i>	<i>2.723</i>	<i>2.753</i>	<i>2.487</i>	<i>2.846</i>	<i>1.971</i>	<i>1.942</i>

a. SITC-afsnit 0: Næringsmidler, levende dyr og 1: Drikkevarer og tobak

b. SITC-afsnit 7: Maskiner og transportmidler

c. SITC-afsnit 3: Mineralske brændsels- og smørestoffer mv.

d. SITC-afsnit 6: Bearbejdede varer, hoveds. halvfabrikata og 8: Bearbejdede varer i.a.n

e. SITC-afsnit 2: Råstoffer, ikke spiselige, 4: Anim. og veg. olier, fedtstoffer og voks, 5: Kemikalier og kemiske produkter og 9: Diverse varer og transaktioner i.a.n.

Kilde: Grønlands Statistik. Statistikbanken og Udenrigshandel 2004:3

Handelsbalancen

Handelsbalancen har i perioden 1997-2002 udvist underskud i størrelsesordenen ½-1 mia. kr. pr. år. Handelsbalancen eksklusiv skibe og fly er forbedret mærkbart i perioden 1998-2001 som følge af stigende eksport og en forholdsvis afdæmpet importudvikling. Det gælder ikke mindst i 2001, hvor importen ligefrem faldt, om end statistikken i lyset af de særlige forsyningsforhold må vurderes at være påvirket af særlig periodiseringsusikkerhed og varierende sæsonmønstre. I 2002 forværredes handelsbalancen, idet importen voksede ganske kraftigt – dog fra det forholdsvis lave niveau i 2001.

De foreløbige oplysninger for 2003, der dækker perioden frem til og med 3. kvartal, indikerer en vis forbedring af handelsbalancen sammenlignet med samme periode i 2002, jf. tabel 2.5.2. I perioden 1.-3 kvartal 2002 udviste handelsbalancen eksklusiv skibe og fly således et underskud på 314 mio. kr., mens underskuddet i samme periode i 2003 er opgjort til 197 mio. kr., jf. dog ovenstående omkring periodiseringsusikkerhed og skiftende sæsonmønstre.

Forbedringen af handelsbalancen skyldes dels et fald i importen, dels en stigning i eksporten. På basis af de foreliggende oplysninger frem til og med 3. kvartal 2003 skønner udvalget, at handelsbalancen for 2003 som helhed vil udvise et underskud i størrelsesordenen ½ mia. kr.

Tabel 2.5.2 Handelsbalancen 1997-3. kvartal 2003

Mio. kr.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1.-3. kvartal 2002	1.-3. kvartal 2003
Import ekskl. skibe og fly	2.480	2.655	2.723	2.753	2.487	2.846	1.971	1.942
Eksport ekskl. skibe og fly	1.907	1.700	1.931	2.197	2.173	2.327	1.658	1.745
Handelsbalancen ekskl. skibe og fly	-573	-955	-792	-557	-314	-519	-314	-197
Import i alt	2.625	2.740	2.856	2.947	2.693	3.057	2.174	1.980
Eksport i alt	1.937	1.702	1.932	2.205	2.233	2.389	1.717	1.747
Handelsbalancen i alt	-688	-1.038	-924	-742	-460	-668	-456	-232

Kilde: Grønlands Statistik. *Statistikbanken og Udenrigshandel 2004:3.*

Betalingsbalancen

I forbindelse med den grønlandske Selvstyrekommission udarbejdede arbejdsgruppen vedrørende Økonomi- og Erhvervsudvikling rapporten *Pengestrømme mellem Grønland og Danmark* (offentliggjort april 2003) – herefter benævnt pengestrømsrapporten.

Analysen i pengestrømsrapporten har efterfølgende påkaldt sig stor interesse og skabt offentlig debat. Ifølge arbejdsgruppens opgørelse skulle Grønland således oppebære et betydeligt overskud på godt 2,3 mia. kr. på betalingsbalancens løbende poster i 2001. Såfremt overskud af denne størrelsesorden dækker en længere årrække – dvs. ikke blot 2001 – skulle Grønland opsamle betydelige tilgodehavender i udlandet.

Det skal i den forbindelse først og fremmest bemærkes, at det hidtil ikke er prioriteret at opstille en officiel betalingsbalance- og kapitalbalancestatistik for Grønland. For det andet er det meget svært at opgøre disse statistikker, især for et område der ikke har egen valuta. Selvom betalingsbalancer og kapitalbalancer udadtil ligner almindelige regnskaber, der er opstillet efter det dobbelte bogholderis principper, er det vigtigt at forstå, at opgørelsesmetoderne er helt forskellige. Mens virksomhedsregnskaber opgøres ved, at alle transaktioner (indtægter, udgifter m.m.) nøje bogføres i overensstemmelse med det dobbelte bogholderis princip, så opgøres et lands betalingsbalance ved at sammenstykke forskellige statistikker. Mens et regnskab for en privat virksomhed således kan opstilles med en stor grad af præcision, så vil betalingsbalance- og kapitalbalanceopgørelser altid i større eller mindre omfang være behæftet med fejl og mangler. Dertil kommer, at betalingsbalancens sondring mellem indland og udland som hovedregel ikke umiddelbart genfindes i de private virksomheders regnskaber.

På verdensplan skal betalingsbalancens løbende poster pr. definition udvise en saldo på nul, såfremt denne for de enkelte lande bliver opgjort korrekt og på en ensartet måde. I praksis opfyldes dette teoretiske resultat dog langt fra. I 1999 udviste summen af samtlige landes løbende poster f.eks. et underskud på over 170 mia. \$. Dette er udtryk for fejl og mangler i den grundlæggende statistik. Det er ofte især tjenestebalancen, der er behæftet med stor usikkerhed. Det må formodes, at dette ikke mindst gør sig gældende med hensyn til Grønland.

Mulighederne for i pengestrømsrapporten at opstille en egentlig og retvisende betalingsbalanceopgørelse har været meget vanskelige, fordi det primære grundlag herfor – betalingsdataene fra Danmarks Nationalbanks valutastatistik – ikke tidligere har været anvendt til dette formål. Hertil kommer de ekstra problemer, der knytter sig til, at Grønland og Danmark anvender samme valuta, dvs. danske kroner. Det skal bemærkes, at den danske betalingsbalancestatistik er ved at overgå fra en registrering af betalinger til og fra udlandet til en til dels stikprøvebaseret rapportering fra virksomhederne.

Der udestår med andre ord et betydeligt arbejde inden en troværdig betalingsbalance kan opstilles for Grønland. Et naturligt næste skridt i processen med at opstille en egentlig betalingsbalance- og kapitalbalancestatistik kunne være at sammenholde de beløb for en række store grønlandske selskaber, der dels kan udledes af den grundlæggende statistik og dels kan udtrages fra disses regnskaber.

Samlet set er det udvalgets opfattelse, at det statistiske grundlag for nuværende er for usikkert til, at det kan lægges til grund for, at Grønland havde et betydeligt overskud på betalingsbalancens løbende poster i 2001. Udvalget anbefaler i den forbindelse – i det omfang det anses for værende ønskeligt fra grønlandsk side – at arbejdet med at opstille en betalingsbalance for Grønland forankres i en løbende statistikproduktion efter internationale retningslinier.

2.6 Udviklingen i ledigheden

Efter et mærkbart fald i ledigheden fra 1998 til 2000 er arbejdsløsheden i Grønland steget noget frem til 2002. Det gælder både hvad angår antallet af *medio ledige*¹³ og *berørte af ledighed*¹⁴, jf. tabel 2.6.1.

Tabel 2.6.1 Antal medio ledige og berørte af ledighed, 1997-2002

Mio. kr.	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Medio ledige	1.931	1.960	1.715	1.497	1.604	1.782
Berørte af ledighed	2.766	2.808	2.492	2.227	2.447	2.665

Anm.: Opgørelsen omfatter kun personer født i Grønland og bosiddende i byerne, hvis andel af den grønlandskfødte befolkning i 1997 udgjorde 81 pct.

Kilde: Grønlands Statistik. *Arbejdsmarked 2002:1 og 2003:1.*

Udviklingen i retning af et højere ledighedsniveau er fortsat ind i 2003. I 1. halvår 2003 var antallet af medio ledige således steget til 2.110 mod 1.976 personer i 1. halvår 2002. Tilsvarende var der 3.046 berørte af ledighed i 1. halvår 2003 mod 2.867 personer i samme periode 2002, jf. tabel 2.6.2.

Tabel 2.6.2 Antal medio ledige og berørte af ledighed i 1. halvår, 1997-2003

Mio. kr.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Medio ledige	2.262	2.271	2.023	1.757	1.939	1.976	2.110
Berørte af ledighed	3.158	3.169	2.826	2.512	2.835	2.867	3.046

Anm.: Opgørelsen omfatter kun personer født i Grønland og bosiddende i byerne, hvis andel af den grønlandskfødte befolkning i 1997 udgjorde 81 pct.

Kilde: Grønlands Statistik. *Arbejdsmarked 2002:3 og 2003:4.*

Det var især udviklingen i 2. halvår 2002, der – der bidrog til højere medio ledighed end i 2001. I 1. halvår 2003 var medio ledigheden yderligere vokset til omkring 2.100 personer mod omtrent 2.000 ledige i 1. halvår 2002.

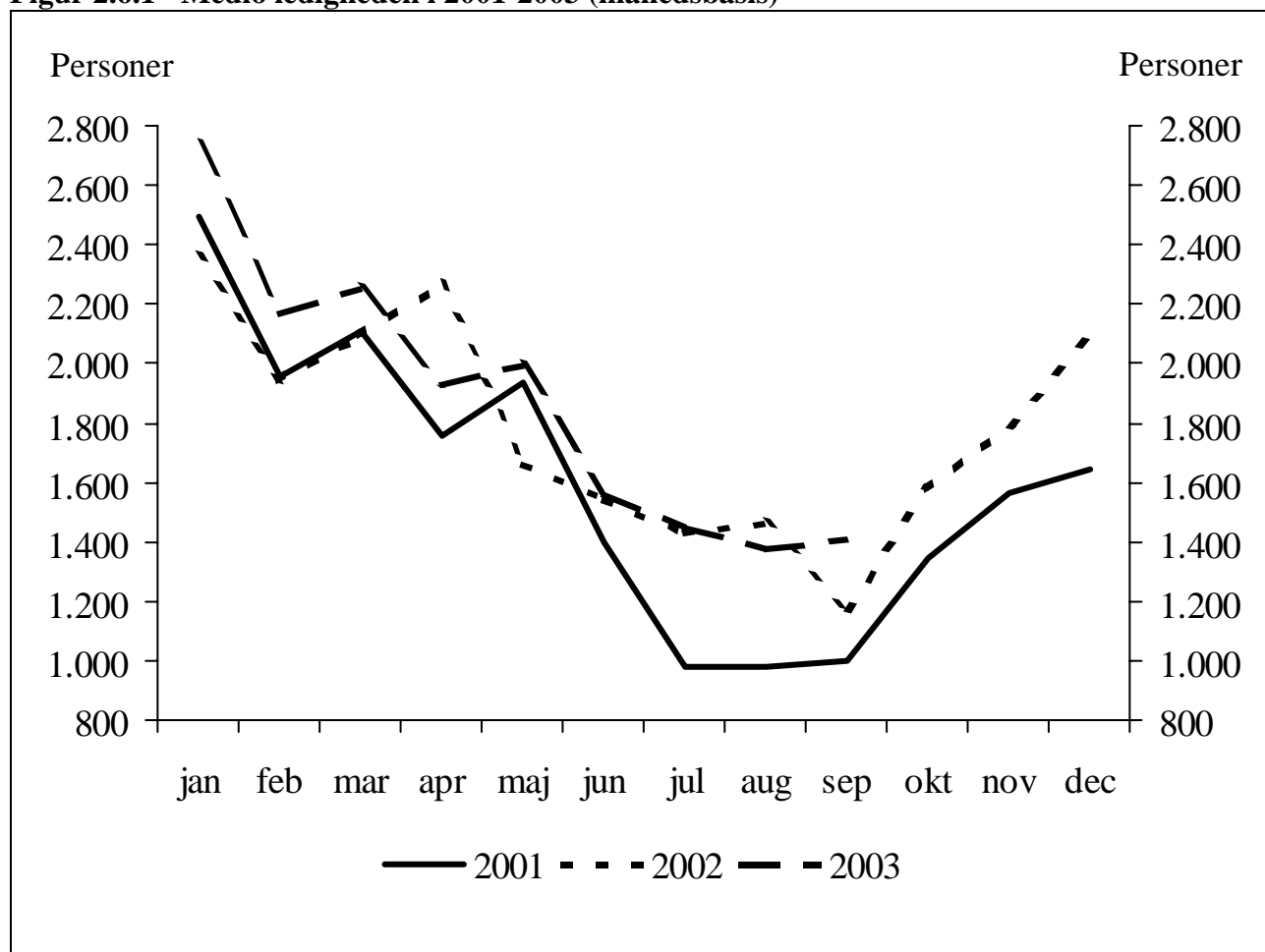
Herudover har ledigheden i de første ni måneder af 2003 været højere end de tilsvarende måneder i 2002 – med undtagelse af april og august, jf. figur 2.6.1. I de tre første kvartaler af 2003 var der således i gennemsnit knap 1.900 medio ledige pr. måned, mens der i den tilsvarende periode i 2002 var knap 1.800 ledige. Udvalget skønner på denne baggrund og henset til den forventede svage kon-

¹³ *Medio ledige* er et udtryk for den andel af de ledige, der har været ledige i både første og sidste halvdel af en given måned. Dette tal er dermed et tilnærmet udtryk for den gennemsnitlige ledighed.

¹⁴ *Berørt af ledighed* fortæller, hvor mange personer der i løbet af en måned har henvendt sig på arbejdsmarkedskontoen som arbejdssøgende. Tallet er ikke et udtryk for den gennemsnitlige ledighed, da en del af dem, som henvender sig, kan anvises arbejde eller selv opnår beskæftigelse efter henvendelsen. Også denne gruppe bliver registreret som *berørt af ledighed*, fordi de var ledige, da de henvendte sig.

junkturudvikling i 2004, at antallet af medio ledige i 2003 vil blive omkring 1.900 og det tilsvarende tal for 2004 omkring 2.000 personer.

Figur 2.6.1 Medio ledigheden i 2001-2003 (månedsbasis)

Anm.: Opgørelsen omfatter kun personer født i Grønland og bosiddende i byerne, hvis andel af den grønlandskfødte befolkning i 1997 udgjorde 81 pct. Sidste observation er september 2003.
Kilde: Grønlands Statistik.

Den stigende ledighed igennem de sidste 2½ år er både med til at understrege den aftagende økonomiske aktivitet og den utilstrækkelige dynamik i det grønlandske samfund.

2.7 Priser og lønninger

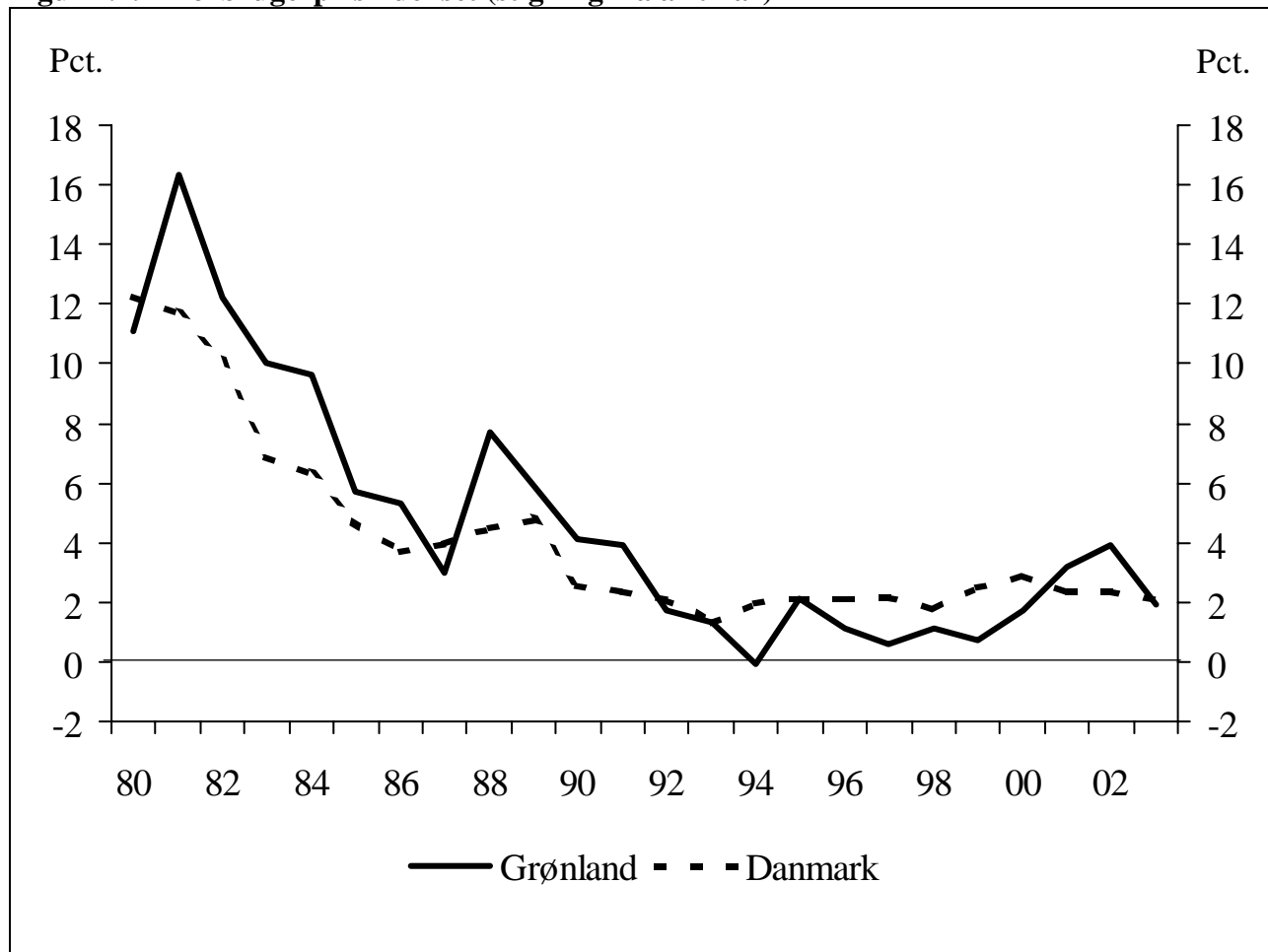
Udviklingen i forbrugerpriserne

I de fleste år i 1980'erne var inflationen mærkbart højere i Grønland end i Danmark, *jf. figur 2.7.1*. Denne tendens vendte i 1990'erne, hvor stigningen i forbrugerpriserne i Grønland generelt var noget lavere end i Danmark. I 2001 og ikke mindst i 2002 steg forbrugerpriserne dog igen hurtigere i

Grønland end i Danmark. I 2003 var inflationen af nogenlunde samme størrelsesorden i Grønland og Danmark, dvs. omkring 2 pct.

Figur 2.7.1 Forbrugerprisindekset (stigning fra år til år)

Kilde: Grønlands Statistik. *Statistikbanken*. Danmarks Statistik: *Statistikbanken*.

Med hensyn til 2002 skal den forholdsvis store stigning i forbrugerpriserne i Grønland på 3,9 pct. ses i lyset af huslejereformen. Det er her vigtigt at bemærke, at inflationen i 2002 dækker over stigningen i forbrugerprisindekset fra juli 2001 til juli 2002. Grønlands Statistik opgør således forbrugerprisindekset to gange årligt – i januar og juli¹⁵. Det er her valgt at definere inflationen i 2002

¹⁵ Danmarks Statistik opgør til sammenligning forbrugerprisindekset hver måned. De officielle inflationstakter for Danmark er defineret som stigningen i det gennemsnitlige forbrugerprisindeks (gennemsnittet af indekset i årets tolv måneder) fra et år til det næste. Den officielle danske inflation i 2001 er således bestemt ved stigningen i årsgennemsnittet for forbrugerprisindekset fra 2000 til 2001. Tilsvarende er forbrugerprisindekset i Danmark ikke sat til 100 i en bestemt måned. Det er for nuværende årsgennemsnittet af de månedlige forbrugerprisindeks for 2000, der er sat lig 100.

som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli 2001 til juli 2002¹⁶. Denne afgrænsning betyder, at prisvirkningen af huslejereformen – som trådte i kraft 1. januar 2002 – også bliver henført til inflationen i 2002. Eksklusive boligposten steg forbrugerpriserne med i størrelsesordenen knap 3 pct. i 2002, jf. det følgende.

Fra juli 2001 til januar 2002, dvs. i løbet af et halvt år, steg det grønlandske forbrugerprisindeks med 3,2 pct., jf. tabel 2.7.1. Hvis der ses bort fra boligposten, der som nævnt er kraftigt påvirket af virkningerne af huslejereformen, var stigningen dog kun på ca. 2 pct., idet boligposten i forbrugerprisindekset steg med godt 10 pct. fra juli 2001 til januar 2002 og indgår med en vægt på 13,6 pct. i forbrugerprisindekset.

Tabel 2.7.1 Halvårlig stigning i forbrugerprisindekset med og uden bolig

	Jan. 2001- juli 2001	Juli 2001- jan. 2002	Jan. 2002- juli 2002	Juli 2002- jan. 2003	Jan. 2003- juli 2003
Inklusiv bolig	0,9	3,2	0,6	0,8	1,1
Eksklusiv bolig	1,1	2,1	0,7	1,0	0,2

Kilde: Grønlands Statistik. *Priser 2003:2*. Og egne beregninger.

Det er i øvrigt værd at bemærke, at stigningen i forbrugerpriserne fra januar 2003 til juli 2003 på 1,1 pct. i vidt omfang også hænger sammen med boligposten. Huslejestigninger pr. 1. marts 2003 på ca. 7½ pct. bidrog således til en stigning i boligposten i forbrugerprisindekset på godt 7 pct. fra januar 2003 til juli 2003. Når der ses bort fra boligposten steg forbrugerpriserne således kun med godt 1 pct. i 2003 som helhed.

Blandt andet i lyset af, at udvalget forventer en beskeden fremgang i den økonomiske aktivitet, skønnes forbrugerprisinflationen ikke at overstige 2 pct. i 2004.

Lønninger

Overenskomstfornyelserne i 2003 har med enkelte undtagelser ført til 3-årige overenskomster og aftalte lønstigningstakter i størrelsesordenen 2½-3 pct. om året. Sammenholdt med den aktuelle inflation peger det i retning af beskeden vækst i reallønnen. Det statistiske grundlag gør det ikke muligt at vurdere, om reallønsvæksten også afspejler en højere produktivitet.

¹⁶ Inflationen i et givet år t er således generelt givet ved stigningen i forbrugerprisindekset fra juli år t-1 til juli år t.

2.8 De hjemmestyreejede selskaber

Selskabernes resultater

Fem af de seks største hjemmestyreejede selskaber (Royal Greenland, KNI, Royal Arctic Line, Tele Greenland og Arctic Umiaq Line) havde overskud i 2002, *jf. tabel 2.8.1*. Det skal bemærkes, at KNI Pilersuisoq A/S med virkning fra 1. januar 2002 er fusioneret med moderselskabet KNI A/S – hvor KNI A/S er det fortsættende selskab. Det indebærer, at regnskabstallene for 2002 ikke er fuldt ud sammenlignelige med regnskabstallene for årene forud.

Tabel 2.8.1 Årets resultat i de syv største hjemmestyreejede selskaber 1993-2002, mio. kr. i løbende priser

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Royal Greenland A/S ^a	-17	21	49	-94	-157	1	10	11	-286	61
KNI A/S ^b	-4	-68	-10	13	45	46	46	48	39	27
KNI Pisiffik A/S ^c	-3	-67	-38	1	20	30	31	42	-	-
Royal Arctic Line A/S	-1	-10	-1	28	20	37	19	17	25	50
Tele Greenland A/S	---	39	44	29	29	25	30	30	27	26
Arctic Umiaq Line A/S	---	---	---	---	6	8	9	4	4	4
Nuka A/S ^d	---	---	---	---	---	---	0	-5	-2	-23
I alt	-25	-85	44	-23	-37	147	145	147	-193	145

a. Regnskabsåret er ændret i perioden, så tallet for 1997 dækker de 9 første måneder i året, mens oplysningerne for 1998 dækker de sidste 3 måneder i 1997 og de 9 første i 1998. Regnskabsåret har efterfølgende været 1/10-30/9.

b. KNI Pilersuisoq A/S er pr. 1. januar 2002 fusioneret med moderselskabet KNI A/S.

c. Hjemmestyret solgte hovedparten af sine aktier i KNI Pisiffik A/S i 2001.

d. Regnskabsåret er 1/10-30/9. Fra og med 2004 er regnskabsåret dog ændret til kalenderåret.

Kilde: *Selskabernes regnskaber*.

For de fem overskudsgivende selskaber svinger forrentningen af egenkapitalen i 2002 fra 3-4 pct. for KNI, Arctic Umiaq Line og Tele Greenland til henholdsvis knap 12 pct. for Royal Greenland og 16 pct. for Royal Arctic Line. Set i lyset af, at niveauet for den lange rente er omtrent 5-5½ pct., og at der i vidt omfang er tale om investeringer med betydelig risiko, er forrentningen af aktionærernes (dvs. hjemmestyrets) kapital forholdsvis beskeden i de tre førstnævnte selskaber. For at understøtte en mere selv bærende økonomi er det vigtigt at fortsætte linien med, at de hjemmestyreejede selskaber drives på et forretningsmæssigt grundlag, herunder med tilstrækkelig forrentning af egenkapitalen. Det er dog samtidig vigtigt at holde sig for øje, at forrentningen af egenkapitalen ikke i alle tilfælde er en retvisende størrelse for effektiviteten. For visse selskaber – f.eks. Arctic Umiaq Line – er det således til en vis grad størrelsen af servicekontrakten med Hjemmestyret, der bestemmer forrentningen.

Efter et meget stort underskud på 268 mio. kr. i 2000/2001 opnåede Royal Greenland et overskud på 61 mio. kr. efter skat i regnskabsåret 2001/2002, der dækker perioden 1. oktober 2001 til 30. september 2002¹⁷. På trods af fortsat faldende rejepriser og en ufavorabel udvikling på valutamar- kedet er overskuddet vokset til 99 mio. kr. i 2002/2003. Det er fortsat primært de danske og uden- landske aktiviteter, der er overskudsgivende, idet trawlerne dog også har bidraget – om end beske- dent. Dertil kommer, at underskuddet på driften af de grønlandske landanlæg er reduceret.

Resultatet for første kvartal af det nye regnskabsår understreger, at Royal Greenlands indtjenings- muligheder fortsat påvirkes i negativ retning af prisudviklingen og valutakurserne. Og på kort sigt er der intet, der tyder på en vending i mere positiv retning for så vidt angår rejepriserne. Derfor for- venter ledelsen ikke umiddelbart, at overskuddet vil kunne øges i det igangværende regnskabsår.

Det er i øvrigt værd at bemærke, at Royal Greenlands ledelse i lyset af de faldende rejepriser har bestemt at udskyde færdiggørelsen af en ny rejefabrik i Aalborg til fordel for en kombineret reje- og krabbefabrik i Paamiut. Dermed tillægges aktiviteterne i Grønland højere prioritet. Placeringen af den nye fabrik skal ifølge Royal Greenland blandt andet ses i lyset af, at trawlerne fisker efter rejer forholdsvis tæt på Paamiut. I dag må disse trawlere enten sejle til Narsaq eller Sisimiut.

Efter et meget stort underskud på 23 mio. kr. efter skat i regnskabsåret 2001/2002, *jf. boks 2.8.1*, er der sket en mærkbar forbedring af driften af NUKA A/S. Regnskabet for 2002/2003 viser således et overskud på knap 19 mio. kr. efter skat, hvilket af virksomhedens ledelse anses som værende til- fredsstillende og væsentligt over forventningerne. Det skal bemærkes, at selskabets ejer, Grønlands Hjemmestyre, overvejer at flytte en del af virksomheden til Maniitsoq, men også at sammenlægge NUKA A/S med KNI, dele af Arctic Umiaq Line og Royal Arctic bygdeservice. Resultatet og kon- sekvenserne af disse overvejelser foreligger endnu ikke. Grønlands Hjemmestyre har tilkendegivet, at selskabet vil blive kompenseret ved en eventuel flytning, hvorfor ledelsen har aflagt årsregnska- bet med fortsat drift for øje.

Det er tillige værd at bemærke, at overskuddet efter skat i 2002/2003 er 6,3 mio. kr. større end over- skuddet før skat, der er på ca. 12½ mio. kr. Dette skyldes, at selv om der i regnskabsåret er udgifts-

---

¹⁷ Landstinget besluttede i efteråret 2001 at give Royal Greenland et kapitaltilskud på 200 mio. kr. til styrkelse af solidi- teten og likviditeten, hvilket skete i forbindelse med, at Royal Greenland besluttede at afvikle og nedskrive en række aktiver, der ikke var rentable.

ført skat af årets resultat på 4,6 mio. kr., er der tillige indtægtsført et udskudt skatteaktiv vedrørende tidligere år på 11 mio. kr. Det er den positive udvikling i selskabet, der ifølge regnskabet har gjort det forsvarligt at indregne dette aktiv. Værdiansættelsen af det udskudte skatteaktiv er foretaget med udgangspunkt i, at NUKA A/S vil blive holdt skadesløs for de økonomiske konsekvenser af en eventuel flytning til Maniitsoq.

Idet NUKA A/S omlægger deres regnskabsår til kalenderåret fra og med 2004, er der tillige udarbejdet en regnskab for perioden 1. oktober 2003 til 31. december 2003. Resultat for disse tre måneder er et overskud på 1 mio. kr. efter skat.

Boks 2.8.1 Resultat for NUKA A/S i 2001/2002

NUKA A/S havde et underskud på 23 mio. kr. efter skat i regnskabsåret 2001/2002, der dækker perioden 1. oktober 2001 til 30. september 2002. Selvom selskabet fik et kapitaltilskud på 40 mio. kr. ultimo 2001, faldt nettogælden kun med 26 mio. kr. i 2002. Ifølge regnskabet anså ledelsen resultatet for 2001/2002 som værende særdeles utilfredsstillende.

Som følge af selskabets alvorlige situation nedsatte landsstyret en arbejdsgruppe, som skulle afdække de overordnede problemstillinger omkring NUKA A/S. Som et led i bestræbelserne for at skabe mulighed for en fremtidig rentabel drift af virksomheden, blev ledelsen udskiftet pr. 1. april 2002. Endvidere har Landsstyret udskiftet de fleste medlemmer af bestyrelsen og pålagt den nye bestyrelse at udarbejde en rekonstruktionsplan. Bestyrelsen er endvidere pålagt at sikre en effektiv driftsopfølgning og at aflægge regelmæssige rapporter om udviklingen i selskabets økonomi.

Det kan bemærkes, at underskuddet fuldt ud kan henføres til første halvdel af regnskabsperioden, mens resultatet for den anden halvdel – efter udskiftningen af ledelsen – var tæt på nul. I hele perioden udgjorde omkostningerne forbundet med oprydning og rekonstruktion/reorganisering af selskabet – herunder udgifter til fratrædelsesgodtgørelser mv. – i øvrigt 11 mio. kr. svarende til ca. halvdelen af underskuddet.

Nettogælden

Det har siden begyndelsen af 1990'erne været et af målene for den økonomiske politik i Grønland at reducere den samlede offentlige gæld, hvoraf hjemmestyret og de største hjemmestyreejede selskaber tegnede sig for langt hovedparten.

Også i dette lys er det positivt, at den samlede nettogæld i Landskassen og de seks største hjemmestyreejede selskaber er faldet i de seneste år, *jf. tabel 2.8.2*. Det gælder ikke mindst fra 2001 til 2002, hvor nettogælden blev reduceret med knap 650 mio. kr. Det indebærer, at tidligere tiders offentlige nettogæld nu er vendt til en nettofordring. Gældsnedbringelsen i 2002 dækker i øvrigt over en reduktion af selskabernes gæld med knap 500 mio. kr., mens en forbedring af Landskassens

gældsposition med 150 mio. kr. trækker i samme retning. Denne forbedring hænger primært sammen med DAU-overskuddet på omtrent 200 mio. kr. på regnskabet for 2002.

Royal Greenlands nettogæld er reduceret med godt 320 mio. kr. fra 2001 til 2002. Heraf kan 200 mio. kr. dog tilskrives den udvidelse af aktiekapitalen, der fandt sted ultimo 2001. Den resterende del af faldet skyldes især selskabets positive regnskabsresultat for 2002. Med hensyn til de øvrige fem store hjemmestyreejede selskaber er nettogælden nedbragt med omtrent 185 mio. kr.

Tabel 2.8.2 Nettogælden i Landskassen og de seks største hjemmestyreejede selskaber, 1997-2002, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Royal Greenland A/S ^a	880,9	970,6	1092,8	1024,1	951,7	630,9
KNI A/S ^b	-310,9	-388,3	-405,4	-429,8	-461,8	-448,5
Royal Arctic Line A/S	484,0	418,0	361,6	281,8	192,6	71,9
Tele Greenland A/S	304,1	237,8	187,4	119,8	74,8	30,9
Arctic Umiq Line A/S	26,2	-40,6	-23,1	23,2	29,6	22,0
Nuka A/S ^a	-	-	93,8	108,7	115,4	89,0
Selskaber i alt	1.384,3	1.197,5	1.307,1	1.127,8	902,3	396,2
Landskassen	-791,0	-725,0	-782,0	-767,0	-722,0	-876,0
Landskassen og selskaber	593,3	472,5	525,1	360,8	180,3	-479,8

Anm.: Nettogælden er beregnet som bruttogæld (gæld i alt) fratrukket omsætningsaktiverne i form af likvider, tilgodehavender, varelagre mv. Selskabernes gæld til hjemmestyret er ikke medregnet.

- For Royal Greenland og Nuka A/S løber regnskabsåret fra 1/10 til 30/9. Royal Greenland A/S og Nuka A/S tal for 2002 gælder således for regnskabsåret 2001/02.
- KNI Pilersuisoq A/S er pr. 1. januar 2002 fusioneret med moderselskabet KNI A/S.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. *Landsstyrets Politisk-Økonomiske Beretning 2004*.

Det skal bemærkes, at nettogælden for selskaberne her er beregnet som den samlede bruttogæld – dvs. summen af kortfristet og langfristet gæld – fratrukket omsætningsaktiverne i form af likvider, tilgodehavender, varelagre mv. Derved opnås et nettoudtryk for den likvide gæld selskabet har til omverdenen. Selskaberne har herudover aktiver i bygninger, maskiner, skibe og andet driftsmateriel samt i aktiebesiddelser. Disse aktiver er mindre omsættelige, og er derfor udeladt af opstillingen.

Denne gældsopgørelse anvendes også af Økonomidirektoratet blandt andet i forbindelse med Finanslovsforslagene. Udvalget anvendte denne metode første gang i 2003-rapporten efter i tidligere rapporter at have anvendt en alternativ metode. Efter den nu anvendte metode undervurderes den likvide nettogæld nok i et vist omfang, mens den formentlig blev overvurderet efter den af udvalget tidligere brugte metode, idet den mulige likviditet fra omsætning af varelagre ikke dengang blev medregnet.

I beregningen af Landskassens nettogæld er likvide midler, tilgodehavender og mellemværender med de hjemmestyreejede selskaber medtaget som omsætningsaktiver. På gældssiden indgår Landskassens kort- og langfristede gæld samt midlerne i Anlægs- og Renoveringsfonden. Sidstnævnte post ville ikke indgå i en nationalregnskabsmæssig opgørelse af gælden.

Appendiks: Bytteforhold og Grønlands økonomi

I henhold til SNA93 er der to trin i overgangen fra real BNP til real BNI: 1) korrektion for bytteforholdsændringer og 2) deflatering af de nominelle komponenter, der ligger mellem BNP og BNI. Her er det alene korrektion for bytteforholdsændringer interessen centreret om, idet de nominelle komponenter mellem BNP og BNI ikke kendes for Grønland¹⁸.

Det generelle udtryk til korrektion for bytteforholdsændringer er, jf. SNA93:

$$(1) \quad \frac{X - M}{P} - \left(\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right)$$

hvor X = eksporten af varer og tjenester i løbende priser
 M = importen af varer og tjenester i løbende priser
 P_x = nationalregnskabsdeflatoren for X
 P_m = nationalregnskabsdeflatoren for M
 P = det prisindeks, der anvendes til beregning af bytteforholdsgevinsten.

Danmarks Statistik anvender P_m for P , hvorfor (1) bliver:

$$(2) \quad \frac{X}{P_m} - \frac{X}{P_x}$$

Dette udtryk anvendes i det følgende, idet der dog alene ses på de tre vigtigste eksportartikler: rejer (opdelt i skalrejer og pillede), hellefisk (opdelt på hele frosne, filet og røget) og krabber. Disse tre produkter stod i 2002 for 81,2 pct. af eksporten af varer fra Grønland

* * *

I det følgende beregnes bytteforholdsændringen for 2002 og den skønnede ændring for 2003. I tabel 1 er talgrundlaget for 2002-beregningerne opstillet. Da der ikke foreligger et importpristal for Grønland, er beregningerne endvidere baseret på, at P_m approksimeres ved stigningen i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten.

Ved indsættelse af tallene fra tabel 1 i formel (2) fås:

$$\frac{1940,105}{1,029} - \left(\frac{829,726}{0,8106} + \frac{530,463}{0,9671} + \frac{98,750}{0,9108} + \frac{225,213}{1,0277} + \frac{37,689}{1,2188} + \frac{218,264}{0,9066} \right) = -285,913$$

når P_m approksimeres ved stigningen fra 2001 til 2002 i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten.

¹⁸ SNA93 er en forkortelse for: System of National Accounts 1993. SNA93 betegner altså de regler, som blev vedtaget af FN i 1993. SNA93 er derfor de fra 1993 gældende internationale normer for udarbejdelse af nationalregnskabsstatistik.

Tabel 1. Pris og eksportværdi af rejer, hellefisk og krabber 2001-2002

	2001	2002	Prisforhold 2002/2001
Rejer:			
Skalrejer, frosne, mio. kr.	727,509	829,726	
Pris pr. kg	18,53	15,02	0,8106
Rejer, pillede og frosne, mio. kr.	506,262	530,463	
Pris pr. kg	40,42	39,09	0,9671
Hellefisk:			
Hellefisk, hele frosne, mio. kr.	142,187	98,750	
Pris pr. kg	23,87	21,74	0,9108
Hellefisk, filet, mio. kr.	181,110	225,213	
Pris pr. kg.	29,65	30,47	1,0277
Hellefisk, røget, mio. kr.	42,490	37,689	
Pris pr. kg	80,32	97,89 ^a	1,2188
Krabber:			
Eksportværdi, mio. kr.	256,468	218,264	
Pris pr. kg	46,06	41,76	0,9066
Eksportværdi i alt af ovenstående fi- skeprodukter, mio. kr.		1.940,105	
Som andel af total vareeksport, pct.		81,20	

a. I kilden er oplyst en gennemsnitlig pris på 98,01 kr. pr. kg. Denne svarer imidlertid ikke til de opgjorte værdier og mængder, der giver 97,89 kr. pr. kg.

Kilde: Grønlands Statistik: *Udenrigshandel 2003:8*.

Da nominelt BNP er opgjort til 9.178 mio. kr. i 2002 svarer bytteforholdsforringelsen til ca. 3,1 pct. af BNP i 2002¹⁹:

$$(-285,913 \cdot 100) / 9.178 = -3,12 \text{ pct.}$$

Dette er størrelsesordenen af den indvirkning, som bytteforholdsændringer fra 2001 til 2002 skønnes at svare til i produktionsmæssig henseende i 2002.

I relation til Grønlands økonomi, hvor bloktilskuddet spiller en væsentlig rolle, belyses de velfærdsmæssige konsekvenser at bytteforholdsændringer mere præcist ved at relatere til disponibel BNI. Gøres dette fås tilsvarende:

$$(-285,913 \cdot 100) / 12.410 = -2,30 \text{ pct.}$$

De -285,913 mio. kr. kan opdeles i rejer, hellefisk og krabber. Gøres dette fås resultaterne i tabel 2.

¹⁹ BNP og disponibel BNI er foreløbigt opgjort til henholdsvis 9.178 mio. kr. og 12.410 mio. kr. i 2002, jf. Grønlands Statistik: *Nationalregnskab 2004:1*.

Tabel 2. Bytteforholdsgevinster/-tab på hhv. rejer, hellefisk og krabber i 2002

	Bytteforholdsgevinst mio.kr	I pct. af BNP	I pct. af disponibel BNI
Rejer	-250,249	-2,73	-2,02
Hellefisk	- 7,027	-0,08	-0,06
Krabber	- 28,637	-0,31	-0,23
I alt	-285,913	-3,12	-2,30

* * *

Der foreligger på nuværende tidspunkt udelukkende udenrigshandelstal, der dækker perioden frem til og med 3. kvartal 2003. På basis af disse oplysninger er der udarbejdet skøn for bytteforholdsændringens virkning på BNP og disponibel BNI for hele 2003.

I tabel 3 er talgrundlaget for 2003-beregningerne opstillet, idet det yderligere er forudsat, at BNP er steget med nominelt 1¼ pct. fra 2002 til 2003, mens disponibel BNI antages at være steget med ¾ pct.

Tabel 3. Pris og eksportværdi af rejer, hellefisk og krabber 2002-2003

	2002	2003	Prisforhold 2003/2002
Rejer:			
Skalrejer, frosne, mio. kr.	829,726	921,836 ^b	
Pris pr. kg	15,02	14,81 ^c	0,9860
Rejer, pillede og frosne, mio. kr.	530,463	487,171 ^b	
Pris pr. kg	39,09	36,46 ^c	0,9327
Hellefisk:			
Hellefisk, hele frosne, mio. kr.	98,750	224,545 ^b	
Pris pr. kg	21,74	21,34 ^c	0,9816
Hellefisk, filet, mio. kr.	225,213	191,067 ^b	
Pris pr. kg.	30,47	26,75 ^c	0,8779
Hellefisk, røget, mio. kr.	37,689	25,079 ^b	
Pris pr. kg	97,89 ^a	85,63 ^c	0,8748
Krabber:			
Eksportværdi, mio. kr.	218,264	203,231 ^b	
Pris pr. kg	41,76	43,89 ^c	1,0510
Eksportværdi i alt af ovenstående fiskeprodukter, mio. kr.		2052,929	
Som andel af total vareeksport, pct.		89,53	

- I kilden er oplyst en gennemsnitlig pris på 98,01 kr. pr. kg. Denne svarer imidlertid ikke til de opgjorte værdier og mængder, der giver 97,89 kr. pr. kg.
- Beregnet med udgangspunkt i eksportværdien i perioden 1. til 3. kvartal 2003. Opregnet til årsniveau på basis af eksportværdien i samme periode 2002 målt i forhold til eksportværdien for hele 2002, dvs. de tre første kvartalers andel af hele årets eksport.
- Beregnet med udgangspunkt i udviklingen i den gennemsnitlige pris for perioden 1. til 3. kvartal 2002 til samme periode 2003.

Kilde: Grønlands Statistik: *Udenrigshandel 2003:8* og *Udenrigshandel 2003:9*. Samt egne beregninger.

Ved indsættelse af tallene fra tabel 3 i formel (2) fås:

$$\frac{2052,929}{1,013} - \left(\frac{921,836}{0,9858} + \frac{487,171}{0,9327} + \frac{224,545}{0,9817} + \frac{191,067}{0,8779} + \frac{25,079}{0,8747} + \frac{203,231}{1,0510} \right) = -99,097$$

når Pm approksimeres ved stigningen fra 2002 til 2003 i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten.

Da BNP nominelt antages at være steget med $1\frac{3}{4}$ pct. fra 2002 til 2003 svarer bytteforholdsforringelsen til ca. 1,1 pct. af BNP i 2003:

$$(-99,097 * 100) / (9.178 * 1,0175) = -1,06 \text{ pct.}$$

Dette er størrelsesordenen af den indvirkning, som bytteforholdsændringer fra 2002 til 2003 skønnes at svare til i produktionsmæssig henseende i 2003.

Idet disponibel BNI antages at være steget med $\frac{3}{4}$ pct. fra 2002 til 2003 svarer bytteforholdsforringelsen tilsvarende til 0,8 pct. af disponibel BNI. Det ses af følgende:

$$(-99,097 * 100) / (12.410 * 1,0075) = -0,79 \text{ pct.}$$

Kapitel 3. Finanspolitikken

3.1 Den førte finanspolitik

De offentlige finanser – herunder hjemmestyrets DAU-saldo – er afhængige af udviklingen i konjunkturerne. I perioder med høj økonomisk vækst, hvor den økonomiske aktivitet stiger og arbejdsløsheden falder, vil skatteindtægterne normalt stige relativt meget, mens visse offentlige udgifter vil have en tendens til at falde. Mulighederne for en gunstig udvikling i den offentlige økonomi er derfor større i en højkonjunktur med høj beskæftigelse og lav ledighed, end i en periode med faldende beskæftigelse og stigende ledighed.

Det betyder, at et overskud på hjemmestyrets DAU-saldo kan være en følge af, at der er gode konjunkturer. Men en forbedring af DAU-saldoen kan også være resultatet af en forholdsvis stram finanspolitik, hvor der f.eks. er sparet på udgifterne eller hvor skatterne er forhøjet.

Når den førte finanspolitik skal vurderes, er det derfor ikke kun interessant at se på det faktiske over- eller underskud på DAU-saldoen eller rettere den årlige ændring heri. I forbindelse med vurderingen af den førte finanspolitik er det vigtigt at fokusere på, hvordan de offentlige finanser ville have udviklet sig, hvis der blev ført en neutral finanspolitik.²⁰

For bedre at kunne vurdere den førte finanspolitik har udvalget derfor foretaget beregninger af det såkaldte neutrale budget for hjemmestyret. Denne beregning tager udgangspunkt i:

- hvorledes hjemmestyrets udgifter ville have udviklet sig, hvis de var vokset lige så hurtigt som den potentielle vækst i økonomien,
- hvordan skatteindtægterne ville have udviklet sig, hvis de havde fulgt konjunkturudviklingen,
- at øvrige indtægter, især bloktilskuddet fra staten, følger den faktiske udvikling.

---

²⁰ Når den førte finanspolitik vurderes, renses udviklingen i de offentlige regnskaber og budgetter for de automatiske indtægts- og udgiftssvingninger, der er en følge af selve konjunkturudviklingen. Denne indflydelse på regnskaber og budgetter benævnes også den stabiliserende indflydelse fra de automatiske stabilisatorer. Udviklingen i de konjunkturrensede offentlige regnskaber og budgetter er derfor en følge af den førte finanspolitik. Dette kaldes også for den diskretionære finanspolitik.

Disse beregningsmæssige forudsætninger fører frem til det neutrale budget og dermed frem til den neutrale DAU-saldo for hjemmestyret.

I boks 3.1.1 er principperne bag disse beregninger nærmere forklaret. Som led i beregningerne af det neutrale budget er anvendt skøn fra kapitel 2, hvad angår vækst og inflation for 2003 og 2004, *jf. tabel 3.1.1.*

Tabel 3.1.1 Grønlands økonomi 1999-2004.

Pct.	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BNP-vækst, årets priser	2,4	9,4	4,7	1,5	1,8	2
BNP-deflator	1,1	2,1	3,4	3,1	1,3	1½
Real BNP-vækst	1,4	7,1	1,3	-1,5	0,5	½
Potentiel realvækst (trend)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Potentiel vækst, årets priser	2,6	3,6	5,0	4,6	2,8	3,0

Anm.: I 2003 og 2004 skønnes den økonomiske realvækst i begge år at blive mellem 0-1 pct. I beregningerne af det neutrale budget indgår en realvækst på 0,5 pct., *jf. tabellen.*

Kilde: *Kapitel 2 samt egne skøn og beregninger.*

Beregningerne, der fører frem til det neutrale budget, fremgår af *tabel 3.1.2.*

Tabel 3.1.2 Beregnede udgifter og indtægter 1999-2004, mio. kr. Det neutrale budget

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Beregnede udgifter i alt</i>	4.634	4.802	5.041	5.274	5.423	5.587
Potentielle skatteindtægter	1.308	1.431	1.498	1.521	1.548	1.579
Andre indtægter (faktiske)	3.444	3.673	3.995	3.978	4.014	3.973
<i>Beregnede indtægter i alt</i>	4.752	5.103	5.493	5.499	5.563	5.553
Beregnet neutral DAU-saldo	118	302	453	225	140	-34

Anm.: 1999-tallene er regnskabsstal, mens tallene for 2000-2004 er beregnede (bortset fra andre indtægter, som er regnskabs- og budgettal).

Kilde: *Egne beregninger.*

Det er finanspolitikens aktivitetsvirkninger, som er interessante i denne sammenhæng. Derfor skal den faktiske DAU-saldo for 2000 og frem korrigeres for, at der er overført midler til Anlægs- og renoveringsfonden, som ikke er brugt i de pågældende år, hvorfor disse endnu ikke har givet direkte anledning til økonomisk aktivitet, *jf. tabel 3.1.3.* Anlægs- og renoveringsfonden, der blev etableret fra og med finansåret 2000, er beskrevet mere detaljeret i *boks 3.1.2.*

Boks 3.1.1 Det neutrale budget

Det neutrale budget – hovedpræmisser

I Det Rådgivende Udvalgs beretning fra marts 2001 blev der opstillet en enkel økonomisk model til belysning af, hvor stort overskuddet på hjemmestyrets finanser ville have været, hvis der havde været ført en neutral finanspolitik. Beregningerne er blevet opdateret i de efterfølgende udvalgsberetninger i 2002 og 2003.

Fra 2001 er landsstyrets regnskab aflagt efter en anden opdeling af bevillingerne. Beregningen af det neutrale budget og den neutrale DAU-saldo er tilpasset hertil. En konsekvens heraf er bl.a., at beregningerne tager udgangspunkt i 1999 og ikke som tidligere i 1997. Grønlands Statistik har for nuværende offentliggjort nye nationalregnskabstal, som viser, at BNP i faste priser er vokset med 42 pct. i perioden 1979 til 2002, svarende til en årlig realvækst på 1,5 pct. Der regnes derfor med, at økonomiens langsigtede vækstrate er 1,5 pct. (i de oprindelige beregninger fra marts 2001 var det tilsvarende tal 1,4 pct.).

Modellen bygger på to hovedpræmisser:

For det første, at hjemmestyrets gældssituation ikke må forringes i et langsigtet perspektiv, såfremt økonomien – eventuelt med svingninger – følger sit langsigtede vækstspor. Spejlbilledet af et solidt overskud i perioder med høj vækst er, at der i økonomisk dårlige tider er mulighed for at have underskud på de offentlige budgetter uden samtidig at sætte en holdbar økonomisk udvikling over styr.

For det andet, at finanspolitikken bør bidrage til den konjunkturmæssige stabilisering. Jo større råderum, der ønskes for finanspolitiske lempelser i år med lavkonjunktur, desto større skal overskuddet være i år med høj aktivitet, for at der er råderum hertil.

Beregning af det neutrale budget

Den opstillede model bygger på:

- at hjemmestyrets udgifter ville udgøre en konstant andel af BNP, såfremt BNP følger sin trendmæssige udvikling (den potentielle realvækst). I år med en vækst over trenden ville hjemmestyrets udgifter som andel af faktisk BNP falde. I år med en vækst under trenden ville hjemmestyrets udgifter som andel af faktisk BNP omvendt stige,
- hvordan skatteindtægterne ville have udviklet sig, hvis de havde fulgt den faktiske vækst i økonomien i løbende priser. Hermed ville hjemmestyrets skatteindtægter udgøre en konstant andel af faktisk BNP,
- at øvrige indtægter, især bloktilskuddet, følger den faktiske udvikling.

Det fremgår af det ovenstående, at der på såvel udgifts- som indtægtssiden er indregnet konjunkturstabiliserende elementer i det neutrale budget. På indtægtssiden indgår den stabiliserende indflydelse fra de såkaldte automatiske stabilisatorer (gennem skattesatserne), mens der på udgiftssiden er forudsat en tilsvarende automatik, idet udgifterne er forudsat at følge den trendmæssige udvikling i BNP.

Heraf følger, at en aktiv konjunkturstabiliserende finanspolitik skal være mere konjunkturmodløbende end det neutrale budget, der kun inkluderer den stabiliserende indflydelse fra de automatiske stabilisatorer. Dette er imidlertid ikke tilstrækkeligt til, at hjemmestyrets gældssituation ikke forringes i et langsigtet perspektiv. Det er også en nødvendig forudsætning, at hjemmestyrets øvrige indtægter stiger i takt med BNP i løbende priser. Hvis dette ikke er tilfældet, må skatteindtægterne stige så meget, at de samlede indtægter følger udviklingen i BNP i løbende priser.

Hertil kommer, at det også er en nødvendig forudsætning for en ansvarlig finanspolitik, at hjemmestyrets gældssituation er holdbar i udgangssituationen, og hvis den ikke er det, at finanspolitikken også indrettes, så det kan opnås.

Boks 3.1.2 Anlægs- og Renoveringsfonden

Før Anlægs- og Renoveringsfonden blev etableret, dvs. i perioden frem til og med 1999, skulle man, i forbindelse med vurderingen af den finanspolitiske påvirkning fra dette område, se på afvigelsen mellem bevilling og forbrug på anlægsområdet.

Fra og med 2000 bogføres projekter på anlægsområdet derimod som forbrug, så snart de medtages i Anlægs- og Renoveringsfonden, hvorfor der i princippet ikke er nogen afvigelse mellem bevilling og forbrug på Landsstyrets budgetter og regnskaber. Fra og med 2000 skal den finanspolitiske effekt, som aflæses af regnskabstallene, derfor korrigeres for forskellen mellem indestående i Anlægs- og Renoveringsfonden primo og ultimo finansåret – svarende til ændringen i de uforbrugte midler i fonden, jf. tabel 3.1.3 nedenfor.

Det skal herudover nævnes, at der i 2000 blev finansieret genbevillinger fra 1999 ved en negativ anlægsbevilling i Anlægs- og Renoveringsfonden som betød, at resultatet i 2000 blev 112 mio. kr. bedre end i tilfælde af, at genbevillingerne fra 1999 var blevet finansieret ved et forringet regnskabsresultat.

I 2001 er den negative anlægsbevilling på 112 mio. kr., som blev bogført i fonden i 2000, udmøntet og finansieret ved en forringelse af landskassens resultat. For at vurdere den finanspolitiske effekt skal Landskassens resultat således forbedres med 112 mio. kr. i 2001 og forringes med samme beløb i 2000.

I forbindelse med beregningen af den faktisk aktivitetskorrigerede DAU-saldo er der særskilt korrigeret herfor, jf. tabel 3.1.3 nedenfor.

I det første år blev fonden tilført uforbrugte midler på 256 mio. kr., idet de faktiske anlægsudgifter var væsentligt lavere end bevillingerne. I 2001 og 2002 er fonden blevet tilført yderligere henholdsvis 168 mio. kr. og 119 mio. kr. i uforbrugte midler – svarende til at der ultimo 2002 var opsparet 543 mio. kr. i fonden. Ultimo 2003 skønnes der opbygget midler i fonden på i alt omkring 650 mio. kr., hvorfor de uforbrugte midler skønnes at være steget med omtrent 100 mio. kr. i 2003. Med hensyn til 2004 antages det, at der opsamles yderligere uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden i størrelsesordenen 50 mio. kr. Bag denne antagelse ligger, at bygge- og anlægsinvesteringerne kan øges fra de knap 600 mio. kr., der i gennemsnit blev realiseret i årene 2000-2003, til 700 mio. kr. i 2004. Denne antagelse bygger endvidere på, at der fortsat sker forbedringer i administrationen af anlægsarbejder, så tilvæksten i de uforbrugte midler reduceres i 2004. Hertil kommer, at det stigende ledighedstal muliggør større kapacitet til brug for anlægs- og byggearbejder.

Tabel 3.1.3 Faktisk og beregnet drifts- og anlægsoverskud 1999-2004, mio. kr.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1. Faktisk DAU-saldo	118	-47 ^a	117 ^a	203	200 ^b	11
2. Stigning i uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden	-	256	168	119	100	50
3. Faktisk aktivitetskorrigeret DAU-saldo: (1)+(2)	118	209	285	322	300	61
4. Beregnet neutralt DAU-overskud	118	302	453	225	140	-34
<i>Afvigelse fra det langsigtede spor (4)-(3)</i>	<i>0</i>	<i>93</i>	<i>168</i>	<i>-97</i>	<i>-160</i>	<i>-95</i>
Finanspolitikens et-årige virkning^c		93	75	-265	-62	65

- a. Den faktiske DAU-saldo er reduceret med 112 mio. kr. i 2000 og tilsvarende forøget med 112 mio.kr. i 2001, jf. boks 3.1.3.
- b. Skøn i henhold til foreløbige regnskabstal.
- c. Et positivt tal indikerer at finanspolitikken er ekspansiv (bidrager til at øge den økonomiske aktivitet), mens et negativt tal indikerer at finanspolitikken er kontraktiv (bidrager til at reducere den økonomiske aktivitet).

3.2 Vurdering af den førte finanspolitik

Som udgangspunkt for en vurdering af finanspolitikken er der i *tabel 3.2.1* opstillet en række centrale målvariable vedrørende den grønlandske økonomi for årene 1999-2004, jf. også kapitel 2.

Tabel 3.2.1 Centrale økonomiske variable 1998-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Real BNP-vækst, pct.	1,4	7,1	1,3	-1,5	0-1 [*]	0-1 [*]
Real disponibel BNI-vækst, pct.	1,3	5,0	0,5	-1,3	-1-0 [*]	-1-0 [*]
Medio ledige i byerne, personer	1.715	1.497	1.604	1.782	1.900 [*]	2.000 [*]
Inflation, pct. ^a	0,7	1,7	3,2	2,9	1,3	1-2 [*]
Handelsbalancen, mia. kr.	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-0,5 [*]	-0,5 [*]
DAU-saldo, mio.kr.	118	64	5	203	200 ^b	11 ^c

Anm.: Tal markeret med * er udvalgets skøn.

- a. Opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset fra juli til juli. Inflationen i 2003 er eksempelvis givet ved den procentvise stigning i forbrugerprisindekset fra juli 2002 til juli 2003. For 2002 og 2003 er inflationen opgjort som stigningen i forbrugerprisindekset eksklusiv boligposten. Udelukkelsen af boligposten skyldes de ekstraordinært store stigninger i forbrugerprisindeksets boligpost som følge af blandt andet huslejereformen pr. 1. januar 2002. Inklusive boligposten steg forbrugerprisindekset med 3,9 pct. i 2002 og 1,9 pct. i 2003.
- b. Skøn i henhold til foreløbige regnskabstal.
- c. Finanslov 2004.

Kilde: Grønlands Hjemmestyre mht. DAU-saldo, ellers Grønlands Statistik.

Det fremgår af tabel 3.1.3, at det beregnede neutrale DAU-overskud i både 2000 og 2001 er større end det aktivitetskorrigerede faktiske DAU-overskud, og at forskellen var stigende fra 2000 til 2001. Finanspolitikken pegede dermed i ekspansiv retning i såvel 2000 som 2001.

Opsamlingen af uforbrugte bevillinger på 256 mio. kr. i Anlægs- og renoveringsfonden ved udgangen af 2000 var i øvrigt afgørende for, at finanspolitikken ikke blev stærkt ekspansiv i 2000. Set på

baggrund af den betydelige vækst i økonomien – real BNP steg med 7,1 pct. i 2000 – og den stærke reduktion af ledigheden, jf. tabel 3.2.1, bidrog denne opsamling til, at stabiliteten i hvert fald på kort sigt blev opretholdt i økonomien med bl.a. prisstigninger under 2 pct. i 2000.

Opsamlingen af yderligere 168 mio. kr. i uforbrugte bevillinger i Anlægs- og Renoveringsfonden i løbet af 2001 bidrog ligeledes til at reducere den finanspolitiske ekspansion i 2001. Det ekspansive stimuli fra finanspolitikken i 2001 kom, som det fremgår af tabel 3.1.3, til udtryk ved, at det faktiske aktivitetskorrigerede DAU-overskud kun steg med ca. 75 mio. kr. fra 2000 til 2001, mens det beregnede neutrale DAU-overskud voksede med godt 150 mio. kr. En real BNP-vækst på 1,8 pct. og et stigende antal ledige indikerer, at den grønlandske økonomi kunne absorbere denne ekspansion. Det er dog værd at bemærke, at inflationen – målt ved stigningen i forbrugerpriserne – på 3,2 pct. i 2001 var relativt høj.

Som det fremgår af tabel 3.1.3 tyder beregningen af det neutrale budget på, at finanspolitikken har været stærkt kontraktiv i 2002. Det skyldes bl.a., at der blev opsamlet yderligere 119 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden, og at regnskabet viser et betydeligt større overskud end budgetteret. Finanspolitikken har således umiddelbart bidraget til den negative BNP-vækst i 2002. Det skal imidlertid understreges, at der her udelukkende ses på den et-årige virkning af finanspolitikken, og at stramningen sker efter to år med forholdsvis ekspansiv finanspolitik.

I 2003 skønnes finanspolitikken på det foreliggende grundlag – dvs. ud fra foreløbige regnskabstal for landskassen – at have været svagt kontraktiv. Dette skyldes blandt andet, at der skønsmæssigt blev opsamlet yderligere omtrent 100 mio. kr. i uforbrugte midler i Anlægs- og Renoveringsfonden i 2003.

På baggrund af hjemmestyrets finanslov ventes finanspolitikken i 2004 at være tilsvarende svagt ekspansiv. Det er i denne vurdering forudsat, at de opsparede midler i Anlægs- og Renoveringsfonden kun forøges med 50 mio. kr. i løbet af 2004, idet det er forudsat, at aktivitetsniveauet kan øges med ca. 100 mio. kr. i bygge- og anlægssektoren i 2004.

Med den forsigtige gældspolitik, som hidtil har været ført, og som planlægges videreført, jf. finansloven for 2004, er der ikke umiddelbart risiko for en uholdbar udvikling på gældsområdet.

Det er derfor udvalgets vurdering, at det i lyset af lavkonjunkturen bør overvejes at lempe finanspolitikken midlertidigt for at skære toppen af den stigende ledighed. I den sammenhæng bemærkes også, at ekspansionen i 2004 kommer efter to år med kontraktiv finanspolitik.

Baggrunden for denne anbefaling er ikke mindst, at hjemmestyret har vist, at det over en flerårig periode magter at føre en ansvarlig finanspolitik, der blandt andet har ført til, at de største hjemmestyrede selskaber og Landskassen under ét nu har finansielle nettotilgodehavender.

Det er dog forbundet med risici at føre en mere lempelig finanspolitik, hvis Grønlands økonomi også fremover rammes af lave priser på de vigtigste eksportprodukter, især rejer. Det store udbud af rejer på verdensmarkedet indebærer nemlig, at de lave priser kan være af mere strukturel karakter.

For at mindske risiciene anbefaler udvalget, at en lempelse af finanspolitikken bliver reserveret til at befæste grundlaget for en selv bærende økonomi. Dette betyder, at der skal satses på fremtidsrettede investeringsområder, men sådan, at det ikke medfører ekstra driftsudgifter. Udviklingen i Hjemmestyrets driftsudgifter bør således overvåges nøje og løbende.

I den sammenhæng kan udvalget pege på bygge- og anlægsområdet, idet det kan overvejes – via Anlægs- og Renoveringsfonden – at fremrykke allerede vedtagne investeringsprojekter – herunder renovering af skoler og udlejningsejendomme. Dette vil kunne bidrage til at understøtte den økonomiske aktivitet allerede fra 2004. Det skal understreges, at en eventuel forøgelse af bygge- og anlægsaktiviteten skal afpasses således, at der tages hensyn til den samlede kapacitet på området.

Det er dog udvalgets anbefaling, at skole- og ungdomsuddannelsesområdet kan udgøre en undtagelse i relation til driftsudgifter, idet det er helt afgørende for de fremtidige muligheder, at kvaliteten og resultaterne på skole- og ungdomsuddannelsesområdet markant øges, så blandt andet det alt for store frafald efter folkeskolen kan reduceres. Derudover er der et stort behov for at øge udbuddet af faglært arbejdskraft.

Det skal herudover bemærkes, at der som led i bloktilskudsaftalen for perioden 2005-2007 foreslås omprioriteret 50 mio. kr. årligt til et sektorprogram for uddannelse og erhvervsudvikling i Grønland.

Sektorprogrammet skal bidrage til at skabe fornyelse og vækst i Grønlands erhvervsliv for at understøtte målet om en mere selv bærende økonomi.

3.3 Hjemmestyrets økonomi

3.3.1 Regnskab 2002

På Hjemmestyrets finanslov for 2002 var der budgetteret med et overskud i Landskassen på 34 mio. kr. I løbet af finansåret godkendte Landstingets finansudvalg desuden tillægsbevillinger, som forøgede det budgetterede overskud med 20 mio. kr. i 2002. I det lys var der således forventet et overskud på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet – den såkaldte DAU-saldo – på 54 mio. kr. i 2002.

Landskassens regnskab for 2002 udviste imidlertid et DAU-overskud på 203 mio. kr. Dermed blev overskuddet 149 mio. kr. større end budgetteret inklusive tillægsbevillinger. Overskuddet dækker over samlede indtægter på 5.377 mio. kr. og udgifter på i alt 5.174 mio. kr. – heraf 4.489 mio. kr. i driftsudgifter og 685 mio. kr. i anlægsudgifter

Der er tre væsentlige årsager til det større end ventede DAU-overskud i 2002. Indtægterne fra skatter og afgifter indbragte 26 mio. kr. mere end budgetteret. Der blev endvidere frigjort midler på anlægsområdet. Der blev således ultimo 2002 foretaget en opgørelse over de aktuelle tilsagn, der var til 10/40/50-byggerier og udlån til reovering og særlig vedligeholdelse af BSU-huse. Opgørelsen af de to anlægskonti viste, at Anlægs- og Renoveringsfonden indeholdt 27 mio. kr., som var udsponeret. På de lovpligtige sociale udgifter var der en samlet mindreudgift på 68 mio. kr. Specielt udgifter til pension og boligsikring blev lavere end budgetteret. Med hensyn til boligsikringen hang det primært sammen med, at den nye boligsikringsordning – som var en del af huslejereformen gennemført pr. 1. januar 2002 – specielt i begyndelsen af året ikke blev udnyttet fuldt ud af de, som var berettiget til boligsikring.

Landskassens samlede resultat for perioden 1996-2002 samt skøn for 2003-2004 fremgår af *tabel 3.3.1.*

Tabel 3.3.1 Landskassens resultat 1997-2004, mio. kr.

	R1998	R1999	R2000	R2001	R2002	2003	FL 2004
Indtægter	4.304	4.511	4.720	5.443	5.377	5.360	5.403
Driftsudgifter	-3.698	-3.923	-3.948	-4.600	-4.489	-4.480	-4.727
Anlægsudgifter	-707	-592	-735	-838	-685	-680	-665
Udlån	39	145	44	0	0	0	0
Ekstraordinære poster	0	-23	-17	0	0	0	0
DAU-saldo	-62	118	64	5	203	200	11
<i>DAU i pct. af BNP</i>	<i>-0,8</i>	<i>1,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,1</i>	<i>2,2</i>	<i>2,1</i>	<i>0,1</i>

Anm.: Udlån opgøres fra 2001 ikke længere særskilt i regnskabet, og definitionen på ekstraordinære poster er ændret. Driftsudgifter er her inklusive lovbundne udgifter og tilskud (herunder bloktilskud fra Hjemmestyret til kommunerne).

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Diverse regnskaber for Landskassen i perioden 1996-2002. For 2003 er der tale om skøn baseret på foreløbige regnskabstal. Hjemmestyrets Finanslov for 2004.

3.3.2 Foreløbigt skøn for DAU-saldoen i 2003

På finansloven for 2003 blev der budgetteret med et DAU-overskud på 29 mio. kr. På basis af foreløbige regnskabstal ventes et DAU-overskud på ca. 200 mio. kr. i 2003, dvs. et overskud på nogenlunde samme niveau som i 2002. At overskuddet blev større end forventet skyldes især, at der har været mindreforbrug på mange driftskonti, og at en række bygge- og anlægsarbejder ikke er blevet igangsat.

3.3.3 Finansloven for 2004

På Hjemmestyrets finanslov for 2004 er der budgetteret med et beskedent DAU-overskud på 11 mio. kr.

Der er budgetteret med indtægter på i alt 5.403 mio. kr. i 2004. Bloktilskuddet fra staten udgør 3.006 mio. kr. eller knap 56 pct. af de samlede indtægter, *jf. tabel 3.3.2*. Bloktilskuddet fra staten er dermed klart den største indtægtskilde for Hjemmestyret. De budgetterede indtægter fra de direkte skatter – dvs. landsskat, særlig landsskat og selskabsskat – er med 771 mio. kr. den næststørste indtægtspost. Herefter kommer indtægterne fra de indirekte skatter – herunder især indførselsafgiften – med 659 mio. kr. Alt i alt udgør Hjemmestyrets skatteindtægter dermed omtrent 26 pct. af de samlede indtægter. Udover ovennævnte er der indtægter på 319 mio. kr. afledt af fiskeriaftalerne med EU. Endelig er der budgetteret med øvrige indtægter på 648 mio. kr. De øvrige indtægter dækker over en lang række forskelligartede indtægtstyper – herunder blandt andet Grønlands andel af Nationalbankens overskud, Hjemmestyrets nettorentindtægter, udbytter fra de hjemmestyreejede virk-

somheder, AEB-bidrag²¹, kapitalafkast (husleje) af udlejningsboliger samt afdrag og terminsrenter vedr. boligstøtte.

Tabel 3.3.2 Fordeling af Hjemmestyrets indtægter og udgifter på Finansloven for 2004

	Mio. kr.	Pct.		Mio.kr.	Pct.
<i>Indtægter:</i>			<i>Udgifter:</i>		
Bloktilskud fra staten	3.006	55,6	Driftsudgifter	2.194	40,7
Direkte skatter	771	14,2	Tilskud	969	18,0
Indirekte skatter	659	12,2	Lovbundne udgifter	784	14,5
Fiskeriaftaler med EU	319	5,9	Bloktilskud til kommuner	780	14,5
Øvrige indtægter	648	12,0	Anlægsudgifter	665	12,3
Indtægter i alt	5.403	100,0	Udgifter i alt	5.392	100,0

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Hjemmestyrets finanslov for 2004.

Der er budgetteret med udgifter på 5.392 mio. kr. i alt i 2004. Driftsudgifterne – herunder blandt andet lønudgifter til de ansatte i Hjemmestyret – er den største udgiftspost.²² Driftsudgifterne udgør således 2.194 mio. kr. eller 40,7 pct. af de samlede udgifter. Udgifterne til tilskud er med 969 mio. kr. den næststørste post på udgiftsbudgettet²³. Tilskudsbevillingerne indeholder blandt andet Hjemmestyrets udgifter til servicekontrakter mv. De lovbundne udgifter, der er budgetteret til 784 mio. kr. på finansloven for 2004, udgør den tredjestørste udgiftspost. De lovbundne udgifter dækker primært over en række overførselsindkomster såsom ældrepension, førtidspension, boligsikring, børnetilskud og stipendier. Herudover yder Hjemmestyret et bloktilskud til kommunerne på samlet 780 mio. kr. Endelig er der på anlægsområdet afsat 665 mio. kr. på Finansloven for 2004.

I *boks 3.3.1* er givet en summarisk gennemgang af Hjemmestyrets væsentligste prioriteringer i Finansloven 2004.

²¹ Arbejdsgivernes erhvervsuddannelsesbidrag.

²² Driftsudgifterne er i dette afsnit defineret som udgifter på driftsbevillingerne. I de øvrige afsnit er driftsudgifterne afgrænset mere bredt som de samlede udgifter bortset fra anlægsudgifter.

²³ Udgifterne til tilskud er opgjort eksklusive Hjemmestyrets bloktilskud til kommunerne.

Boks 3.3.1 Hjemmestyrets prioriteringer på Finanslov 2004

Der er i Finansloven 2004 budgetteret med en faldende indtægtsramme i perioden 2004-2007.

Finansloven 2004 bærer præg af en række budgetforbedringer og strukturændringer i de offentlige udgifter. Der budgetteres med besparelser på administration på i alt 5 millioner kroner i 2004 stigende til 20 millioner kroner i 2007, og disse besparelser skal ses i lyset af tidligere besparelser, der allerede er indarbejdet i Hjemmestyrets administrationsbevillinger i finansloven for 2003. Den samlede reduktion af administrationsbevillingerne i Hjemmestyret bliver dermed omkring 30 millioner kroner i perioden 2004-2007. Der budgetteres endvidere med nedskæringer på tilskud på 35 millioner kroner i 2005, 85 millioner kroner i 2006 og 150 millioner kroner i 2007.

En del af besparelserne omprioriteres til en strukturpolitisk pulje der hovedsageligt anvendes til initiativer, der går i retning af såkaldte kostægte priser, og til initiativer, der skaber bedre betingelser for landets erhvervsliv. Samtidig er der afsat en midlertidig reserve til fiskeriudvikling og andre tiltag på fiskeriområdet.

Indenfor en fast, flerårig ramme skal der gennemføres strukturændringer indenfor sundhedsvæsenet, og der skal udarbejdes et ydelseskatalog, der skal bruges som prioriteringsværktøj for, hvilke behandlinger og undersøgelser der skal tilbydes.

Der er afsat en reserve til eventuelle forbedringer af pensionerne efter gennemførelse af en behovsanalyse.

Der er afsat 45 mio. kr. årligt til en øget vedligeholdelsesindsats for hjemmestyrets bygninger.

På anlægsområdet prioriteres en langsigtet geninvestering i forsyningsnettet, en 10-årig investeringsplan for udbygning og renovering af folkeskolerne, og en 10-årig investering i udbygning af boligmassen. Langsigtede investeringsplaner vil give anlægsbranchen mulighed for at øge kapaciteten. Det skal medføre, at Hjemmestyrets faktiske anlægsudgifter kan stige til omkring 750 mio. kr. om året i forhold til omkring 600 mio. kr. i dag. Forsinkede projekter færdiggøres så hurtigt som muligt, men forbrugsskønnet er samtidig udtryk for, at det vil tage flere år at afslutte forsinkede projekter og dermed nedbringe hensættelserne i Anlægs- og Renoveringsfonden.

Med hensyn til Hjemmestyrets indtægter er det værd at bemærke, at Finansloven for 2004 indeholder forhøjelser af visse afgifter. Det drejer sig primært om forhøjelser af tobaks- og motorafgifterne samt en omlægning af rejeafgiften (der udelukkende er pålagt rejer, som eksporteres direkte). Samlet set skønnes der merindtægter i størrelsesordenen 40 mio. kr. afledt heraf.

3.3.4 Budgetoverslagsårene 2005-2007

Set i et flerårigt perspektiv er det værd at holde sig for øje, at Hjemmestyret budgetterer med lavere indtægter i de såkaldte budgetoverslagsår – der dækker perioden 2005-2007 – end i 2004. Driftsudgifterne forudsættes ligeledes at falde noget fra 2004 til 2007. Det skyldes primært, at der budgetteres med færre udgifter på administrations- og erhvervsområdet. Også anlægsudgifterne falder i budgetoverslagsårene 2005-2006, men stiger så igen i 2007.

Samlet set budgetteres der med overskud på DAU-saldoen i alle år i perioden 2004-2007. Overskuddet i 2004 på 11 mio. kr. er noget mindre end de budgetterede overskud i 2005-2007 på henholdsvis 52, 71 og 59 mio. kr., *jf. tabel 3.3.3*.

Tabel 3.3.3 Indtægter og udgifter 2004-2007, mio. kr. 2004-pris- og lønniveau

	FL 2004	BO2005	BO2006	BO2007
Indtægter	5.403	5.284	5.277	5.306
Driftsudgifter	-4.727	-4.657	-4.623	-4.573
Anlægsudgifter	-665	-575	-583	-674
DAU-saldo	11	52	71	59

Kilde: Grønlands Hjemmestyre. Hjemmestyrets Finanslov for 2004.

Det skal imidlertid bemærkes, at budgetteringen i budgetoverslagsårene er i 2004-niveau. Der er således med andre ord ikke tale om budgettering i løbende pris- og lønniveau. Flerårsbudgetteringen er endvidere i vidt omfang af forholdsvis teknisk karakter. F.eks. er indtægterne fra skatter og afgifter budgetteret med samme beløb som i finansåret 2004. Tilsvarende er bloktilskuddet fra staten ligeledes budgetteret fladt på 2004-niveauet.

Såfremt overskudsmålne i 2004-2007 skal realiseres, er der under alle omstændigheder behov for en stram økonomistyring. Fremkommer der således udgifter i løbet af et finansår, som ikke kunne forudses ved finanslovens vedtagelse, bør disse finansieres via omprioritering inden for den samlede udgiftsramme. I den forbindelse kan det endvidere nævnes, at der i Finansloven 2004 kun er afsat en beskeden reserve til finansiering af uforudsete udgifter.

Herudover vil det i forbindelse med en bevægelse i retning af større økonomisk selvbærenhed eventuelt indenfor en overskuelig årrække også kunne komme på tale at nedbringe statens bloktilskud til Grønland. I så fald vil behovet for at føre en stram udgiftspolitik blive understreget yderligere. Alternativt vil det blive nødvendigt at øge Hjemmestyrets egne indtægter f.eks. i form af skatter og afgifter.

3.4 Statslige udgifter vedrørende Grønland

Statens samlede udgifter vedrørende Grønland udgør i størrelsesordenen 3,6 mia. kr. i 2003, *jf. tabel 3.4.1*. Udover bloktilskuddet på 2.952 mio. kr. afholder staten således udgifter i forbindelse med statslige institutioner og myndigheders varetagelse af opgaver i Grønland. I 2003 vurderes disse

udgifter at have været på omkring 647 mio. kr. Den største post vedrører Fiskeriinspektionen mv. under forsvaret på 268 mio. kr. Herudover er der blandt andet udgifter i forbindelse med politi, retsvæsen og kriminalforsorg på omtrent 160 mio. kr. Til energi-, miljø- og råstofaktiviteter anvendes ca. 109 mio. kr.

Faldet i de samlede statslige udgifter vedrørende Grønland i 1999 skyldes i øvrigt en engangsindtægt på 182,1 mio. kr. under Miljø- og Energiministeriet i forbindelse med statens salg af aktier i NUNA A/S til Danske Olie og Naturgas A/S (DONG). Hvis der ses bort fra denne ekstraordinære indtægt på statens udgiftsbudget, er udgifterne vedrørende Grønland nogenlunde uændrede fra 1998 til 1999.

Tablet 3.4.1 Statslige udgifter vedrørende Grønland, mio. kr. løbende priser

	R 1998	R 1999	R 2000	R 2001	R 2002	B 2003
Bloktilskud til Grønland (1)	2.574,7	2.653,5	2.725,1	2.793,3	2.877,3	2.952,1
Driftsudgifter og øvrige tilskud i alt (2)	644,0	404,7	628,3	638,2	643,1	647,2
<i>Heraf:</i>						
Fiskeriinspektion mv. under Forsvarsministeriet	356,8	286,2	269,7	272,4	261,9	268,0
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg	130,6	143,2	156,3	156,1	168,8	160,3
Energi-, miljø- og råstofaktiviteter	65,6	-129,9	119,5	115,9	110,6	109,3
Statens Luftfartsvæsen og Meteorologisk institut	37,9	46,0	38,2	46,3	48,9	46,2
Dansk Polarcenter, arktisk forskning og forskningsrådene	36,0	40,6	31,1	30,4	31,3	35,6
Øvrige	17,1	18,6	13,5	17,1	21,5	27,8
Anlægsudgifter i alt (3)	32,1	9,0	1,2	11,2	1,6	2,9
Samlede udgifter (1+2+3)	3.250,8	3.067,2	3.354,5	3.442,7	3.552,0	3.602,2

Anm.: For perioden 1998 til 2002 er opgørelsen baseret på regnskabstal. For 2003 er der tale om budgettal baseret på Finansloven for 2003.

Kilde: Opgørelsen er udarbejdet på grundlag af materiale modtaget fra ministerierne. Der er i et vist omfang tale om skønnede tal.

Bloktilskuddet udgør godt 55 pct. af hjemmestyrets samlede indtægter, og dets betydning for den grønlandske økonomi er således overordentlig stor. Bloktilskuddet indebærer, at hjemmestyret kan afholde tilsvarende udgifter uden at skulle skaffe tilsvarende indtægter, dvs. at grønlandske borgere ikke skal betale så høje skatter som i en situation uden bloktilskud.